

Lappilaisten näkemyksiä metsien hoidosta ja käytöstä

Liisa Kajala

METSÄN ERI KÄYTTÖMUOTOJEN YHTEENSOVITTAMISEN
TUTKIMUSOHJELMA, ROVANIEMI

Lappilaisten näkemyksiä metsien hoidosta ja käytöstä

Liisa Kajala

Kajala, L. 1997. Lappilaisten näkemyksiä metsien hoidosta ja käytöstä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 645. 41 s. ISBN 951-40-1572-X.

Avainsanat: Lappi, metsät, metsätalous, metsänhoito, luonnonsuojelu, metsien monikäyttö, osallistava suunnittelu

Kirjoittajan yhteystiedot: Metsähallitus, Ylä-Lapin luonnonhoitoalue, 99400 Enontekiö, puhelin (016) 533 070, telekopio (016) 533 072, sähköposti: liisa.kajala@metsa.fi

Julkaisija: Metsäntutkimuslaitos, Metsän eri käyttömuotojen yhteensovittamisen tutkimusohjelma, hankkeet ”Monitavoitteisen metsäsuunnittelun menetelmät, mallit ja tavoitteet” (3163) ja ”Erämaiden käyttö ja hoito” (3165). Hyväksynyt tutkimusjohtaja Matti Kärkkäinen 14.7.1997.

Tilaukset: Metsäntutkimuslaitos, Tilaukset/Kaija Westin, puh. (09) 857 051, fax (09) 8570 5717. Hinta 50 mk.

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Aineisto ja menetelmät	5
2.1 Otos ja kysymykset	5
2.2 Vastanneiden määrä	6
2.3 Aineiston käsittely	7
3 Tulokset	8
3.1 Lappilaisten suhde luontoon	8
3.2 Metsän käyttömuotojen, hyötyjen ja arvojen vertailu	10
3.3 Metsänomistajien arvot omistamiinsa metsiin liittyen	13
3.4 Mielipideväittämät	15
3.4.1 Metsätalous	15
3.4.2 Metsäteollisuus	17
3.4.3 Luonnonsuojelu	18
3.4.4 Puun energiakäyttö	20
3.4.5 Vapaa metsästysoikeus	21
3.5 Osallistavan suunnittelun tarpeellisuus ja kiinnostavuus	21
3.6 Lapin metsien tarjoamat mahdollisuudet ja käyttöön liittyvät ongelmat	23
3.7 Odotukset Lapin metsien käytölle tulevaisuudessa	26
4 Menetelmätarkastelu	30
4.1 Vertailtavat aineistot	30
4.2 Analyysimenetelmät	31
4.3 Yksittäisiä kysymyksiä	31
5 Päätelmät	32
6 Tiivistelmä	34
Kirjallisuus	36
Liite: Kyselylomake	37

1 Johdanto

Lapin metsästrategiatyön yhteydessä vuonna 1995 todettiin, että työssä tarvitaan tuoretta tutkimustietoa lappilaisten näkemyksistä Lapin metsien hoidosta ja käytöstä (Kajala 1996a). Viime aikoina on tutkittu kaikkien suomalaisten metsien hoitoa ja käyttöä koskevia näkemyksiä kahden laajan kyselytutkimuksen avulla (Hänninen 1994, Kangas ja Niemeläinen 1995). Näiden valtakunnallisten tutkimusten otoksiin osui väestömäärältään pienestä Lapin läänistä asukkaita niin vähän, ettei niiden perusteella voitu tarkastella luotettavasti lappilaisten mielipiteitä. Toisaalta viimeisin tutkimustieto lappilaisten metsien hoitoa ja käyttöä koskevista asenteista, arvostuksista ja mielipiteistä oli noin kymmenen vuoden takaa, vuodelta 1987, jolloin toteutettiin kyselytutkimus Lapin metsä 2000 -ohjelman yhteydessä (Varmola 1988, Lyykorpi 1988).

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lappilaisten näkemyksiä Lapin metsien hoidosta ja käytöstä sekä verrata niitä kaikkien suomalaisten näkemyksiin ja toisaalta lappilaisten kymmenen vuoden takaisiin näkemyksiin. Koska Lapin metsästrategiassa voitiin julkaista vain kyselytutkimuksen tulosten tiivistelmä, tutkimuksen tulokset julkaistaan kokonaisuudessaan tässä erillisessä julkaisussa.

Tutkimus on tehty Metsäntutkimuslaitoksen Rovaniemen tutkimus- asemalla. Se on osa tutkimushankkeita ”Monitavoitteisen metsäsuunnittelun menetelmät, mallit ja tavoitteet” ja ”Erämaiden käyttö ja hoito”. Molemmat hankkeet kuuluvat metsän eri käyttömuotojen yhteensovittamisen tutkimusohjelmaan. Kirjoittaja kiittää kaikkia työtä avustaneita henkilöitä ja erityisesti MMM Harri Hännistä ja MMT Jyrki Kangasta arvokkaista kommentteista käsikirjoitukseen, Raimo Pikkupeuraa kuvien laatimisesta ja Eija Virtasta käsikirjoituksen taitosta.

2 Aineisto ja menetelmät

2.1 Otos ja kysymykset

Tutkimuksen perusjoukko koostui niistä 15–74-vuotiaista henkilöistä, joiden kotikunta sijaitsi väestörekisterikeskuksen kirjanpidon mukaan heinäkuussa 1995 Lapin läänissä. Väestörekisterikeskuksen tietojärjestelmästä poimittiin 600 henkilön satunnaisotos edustamaan perusjoukkoa.

Aineisto kerättiin postikyselyllä elokuussa 1995. Vastausaikaa annettiin kolme viikkoa, jonka jälkeen kysely lähetettiin uudestaan vastaa-

matta jättäneille. Jälkimmäisessä saatekirjeessä vastaajia pyydettiin palauttamaan lomake kahden viikon kuluessa.

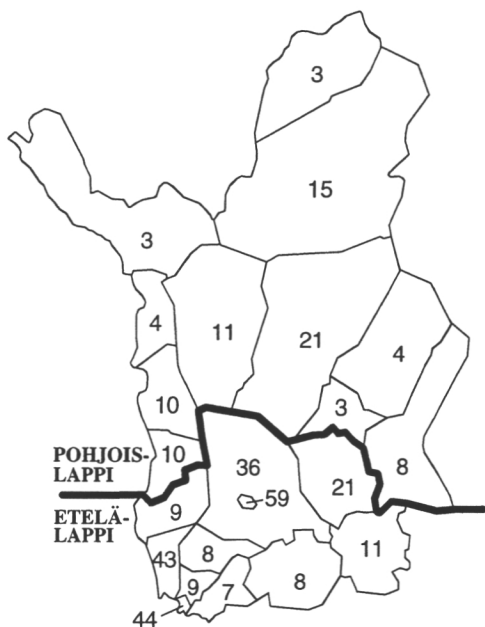
Lomakkeen (liite) kysymykset muotoiltiin käyttäen soveltuvilta osin aiempien lappilaisten (Lapin metsä 2000) ja suomalaisten (Hänninen 1994, Kangas ja Niemeläinen 1995) metsäasenteita selvittäneiden kyselyiden kysymyksiä. Tällä pyrittiin mahdollistamaan vertailu muihin tutkimuksiin.

2.2 Vastanneiden määrä

Lomakkeita saatiin takaisin yhteensä 354 kappaletta, joista seitsemän oli tyhjiä. Kokonaan tavoittamatta jäi 10 otokseen kuulunutta henkilöä (osoite muuttunut ja uudempaa ei tiedossa). Hyväksytyjä vastauksia saatiin siten 347 kappaletta (kuva 1) ja vastausprosentiksi 58.

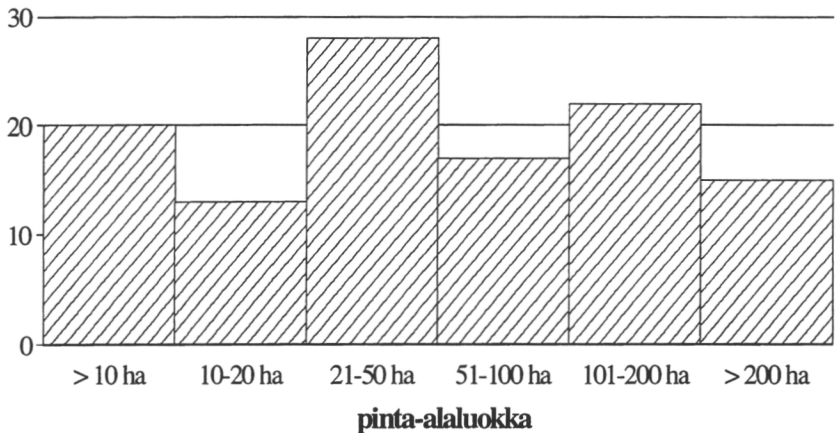
Vastaajat eivät eronneet kyselyyn vastaamatta jättäneistä tilastollisesti merkitsevästi sukupuolen, iän tai asuinpaikan suhteen. Vastanneet eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi myöskään perusjoukosta sukupuoli- ja ikäjakaumien suhteen. Ammattiluokan mukaan vastanneista suurimmat ryhmät olivat työn-

tekijät (28 %), eläkeläiset (18 %), alemmat toimihenkilöt (12 %), opiskelijat ja koululaiset (11 %), työttömät (11 %), ylemmät toimihenkilöt (7 %) ja yrittäjät (6 %). Töissä olevista hieman yli puolet (52 %) työskenteli julkisella ja vastaavasti hieman alle puolet (48 %) yksityisellä sektorilla. Työttömien alhaista määrää selittää osittain kysymyksen muotoilu: ”Mihin ryhmään katsot lähinnä kuuluvasi?” Jos henkilö oli rengastanut useamman vaihtoehdon, hänet luokiteltiin ensisijaisesti muuksi kuin työttömäksi.

Kuva 1. Lapin metsäkyselyyn vastanneiden määrä kunnittain, n=347.

henkilöä

Kuva 2. Metsänomistuksen jakautuminen pinta-alaluokittain, kyseessä metsälön kokonaispinta-ala, n=115.

Vastanneista 38 % asui oman ilmoituksensa mukaan kaupungeissa, 26 % kirkonkylässä tai muussa suuressa taajamassa ja 36 % maaseudulla. Pohjois-Lapissa (11 pohjoisinta kuntaa, ks. kuva 1) asui 27 % vastanneista (92 henkilöä). Vastanneista 35 % ilmoitti omistavansa metsää. Heistä suurin osa omisti metsänsä joko perikunnan jäsenenä (46 %) tai yksittäisesti (43 %). Yhtymän osakkaana ilmoitti olevansa 9 % metsänomistajista¹. Metsälöiden omistuksen pinta-alajakauma käy ilmi kuvasta 2.

2.3 Aineiston käsittely

Aineisto käsiteltiin valmiilla tilasto-ohjelmilla tavanomaisia tilastollisen aineiston käsittelymenetelmiä (esim. X^2 -testiä, Mannin-Whitneyn U-testiä ja sen usean otoksen vertailuun sopivaa yleistystä, Kruskalin-Wallisin varianssianalyysiä) käyttäen. Tilastollisen merkitsevyyden raja-arvona käytettiin 95 % todennäköisyyttä ($p < 0,05$).

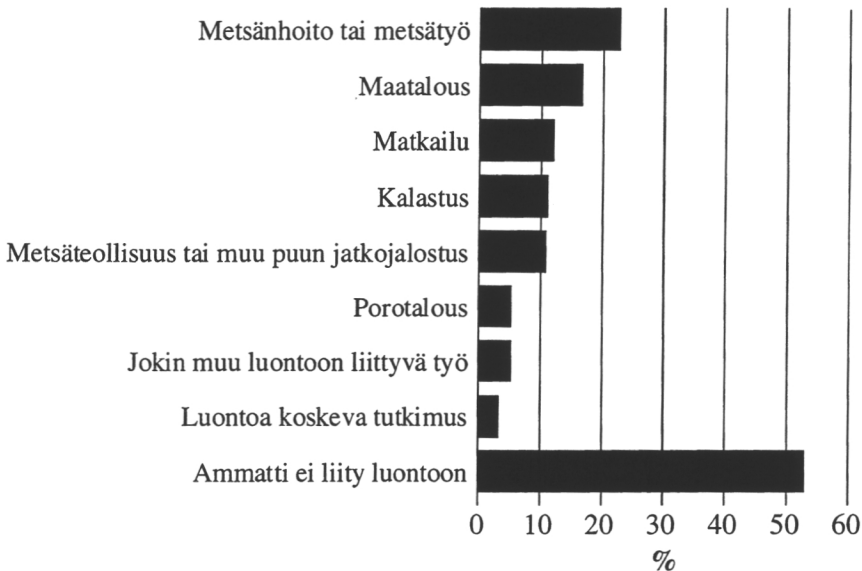
¹ Prosentit eivät summaudu tasan sataan, koska 10 % metsänomistajista ei ilmoittanut omistumuotoa ja toisaalta osa metsänomistajista ilmoitti omistavansa metsää useammalla eri tavalla.

3 Tulokset

3.1 Lappilaisten suhde luontoon

Lähes puolet (47 %) lappilaisista on saanut tai saa edelleen toimeentulonsa luontoon liittyvästä ammatista (kuva 3). Kaikista suomalaisista noin 20 % ilmoitti nykyisen ammatinsa liittyvän luontoon (Kangas ja Niemeläinen 1995). Lappilaisista miehistä 58 %:lla ammatti on ainakin joskus liittynyt luontoon, kun taas lappilaisista naisista 35 %:lla ammatti on liittynyt luontoon (X^2 -testin $p=0,000$). Ymmärrettävästi maaseudulla asuvilla ammatti on useammin liittynyt luontoon (63 %:lla) kuin kirkonkylässä tai muussa suuressa taajamassa asuvilla (45 %:lla) ja kaupunkikeskuksessa asuvilla (34 %:lla) (X^2 -testin $p=0,000$). Samaten pohjoislappilaisilla ammatti on useammin liittynyt luontoon (63 %:lla) kuin etelälappilaisilla (41 %:lla) (X^2 -testin $p=0,000$).

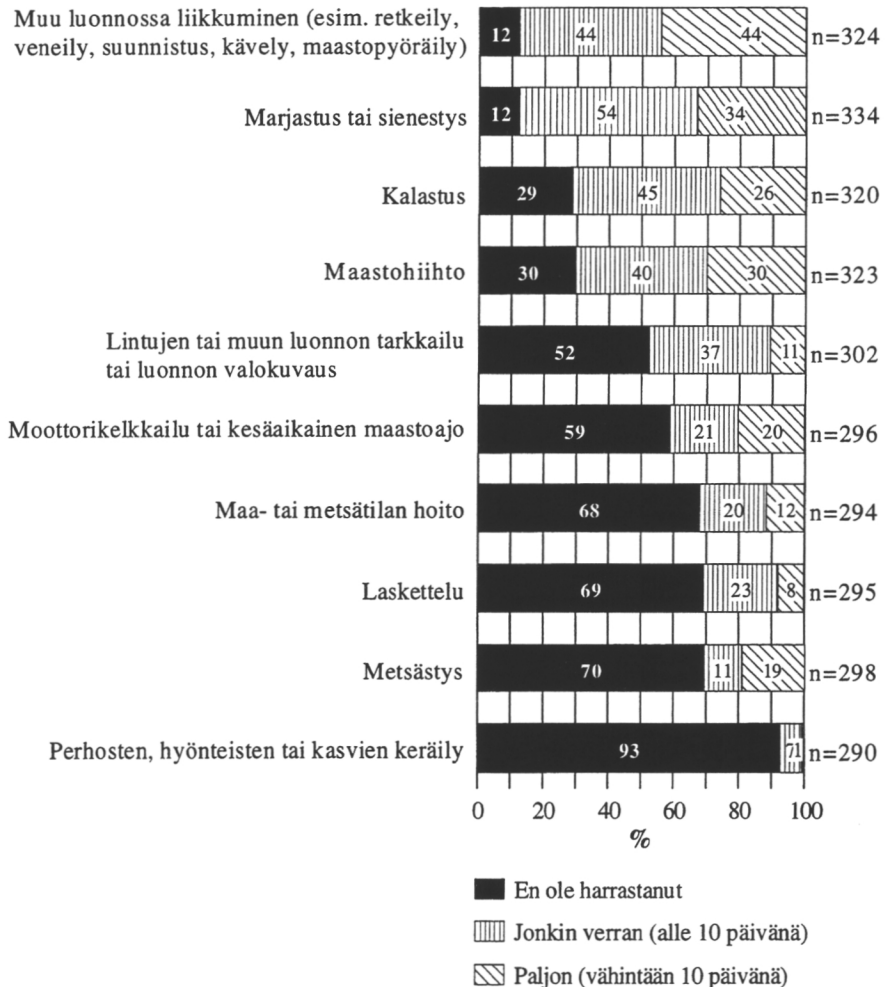
Luonto on keskeinen myös lappilaisten harrastusympäristönä. Lähes jokainen kyselyyn vastannut lappilainen on harrastanut viimeisen 12 kuukauden aikana ainakin jonkin verran jotakin luontoon liittyvää harras-

Kuva 3. Lappilaisten vastaukset kysymykseen "Liittykö nykyinen tai jokin aiempi työsi tai ammattisi luontoon?", $n=343$. Ryhmä "jokin muu luontoon liittyvä työ" sisältää seuraavat aihepiirit: maanmittaus, turvetuotanto, opetus, elintarviketeollisuus, taimitarhalyö, toimittaja, kaivosteollisuus ja malminetsintä, maanpuolustus, vesivoimarakentaminen ja puutarhatalous.

tusta (kuva 4). Koska toisaalla (Kajala 1996b) on analysoitu tarkemmin luontoa lappilaisten virkistysympäristönä, tässä esitetään vain lyhyt tiivistelmä aiheesta.

Kaikkein eniten lappilaiset harrastavat luonnossa liikkumista (esim. retkeily, veneily, suunnistus, kävely, maastopyöräily). Metsäntuotteiden keräily, kalastus ja metsästys ovat lappilaisten keskuudessa yleisempiä kuin pohjoissuomalaisten tai kaikkien suomalaisten keskuudessa. Lappilaisista 88 % ja kaikista suomalaisista 69 % (vuonna 1991, Liikkanen

Kuva 4. Lappilaisten luontoharrastukset harrastuneisuusjärjestyksessä kyselyä edeltäneiden 12 kk aikana.

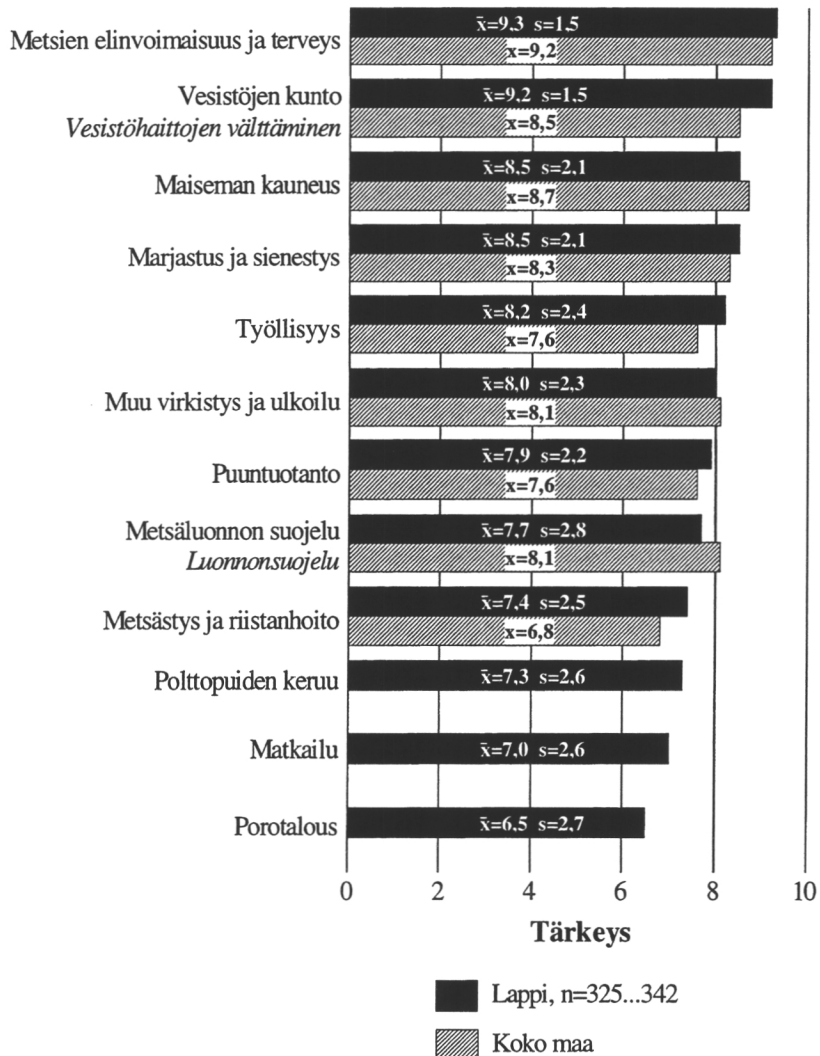
ym. 1993) on harrastanut marjastusta tai sienestystä viimeisen 12 kk aikana. Toisaalta uudemmassa tutkimuksessa 87 % suomalaisista ilmoitti harrastaneensa marjastusta ja/tai sienestystä kyselyä edeltäneen vuoden aikana (Kangas ja Niemeläinen 1995). Yli 71 % lappilaisista on harrastanut kalastusta viimeisten 12 kk aikana. Tämä on huomattavasti enemmän kuin mitä vuonna 1991 Pohjois-Suomessa (53 %) tai koko Suomessa (47 %). Noin 30 % lappilaisista on kyselyn mukaan harrastanut metsästystä viimeisen 12 kk aikana, kun Pohjois-Suomessa vuonna 1991 vastaava luku oli 18 % ja koko Suomessa noin 9 % (Liikkanen ym. 1993).

Yhteenvetona voidaan todeta, että lappilaiset ovat kaikkiin suomalaisiin verrattuna keskimäärin aktiivisempia luonnossa liikkujia ja luonnontuotteiden talteenottajia. Harrasteiden suosituimmuusjärjestys on sen sijaan suunnilleen sama lukuunottamatta sitä, että lappilaisten harrasteissa korostuvat talviaikaiset harrasteet (Kangas ja Niemeläinen 1995, Sievänen 1995).

3.2 Metsän käyttömuotojen, hyötyjen ja arvojen vertailu

Samaan tapaan kuin Kankaan ja Niemeläisen tutkimuksessa (1995) vastaajia pyydettiin arvioimaan eräiden metsään liittyvien käyttömuotojen, hyötyjen ja arvojen tärkeyksiä Lapissa asteikolla 0–10. Vertailu tehtiin siten, että mitä tärkeämpänä ko. asiaa pidettiin, sitä enemmän sille annettiin pisteitä.

Samoin kuin koko Suomen aineistossa, myös lappilaisten keskuudessa korkeimman pistemäärän sai metsien elinvoimaisuus ja terveys (9,3) (kuva 5). Sukupuolten välillä oli eroa siten, että naiset arvostivat metsien elinvoimaisuutta ja terveyttä enemmän kuin miehet (9,5 vs. 9,1; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,008$). Toiseksi tärkeimmäksi lappilaiset arvottivat vesistöjen kunnon (9,2) ja kolmanneksi tärkeimmiksi maiseman kauneuden (8,5) sekä marjastuksen ja sienestyksen (8,5). Koko Suomen väestön keskuudessa maiseman kauneus koettiin hieman tärkeämmäksi kuin marjastus ja sienestys. Naiset arvostivat sekä maiseman kauneutta että marjastusta ja sienestystä enemmän kuin miehet (8,9 vs. 8,1 molemmissa tapauksissa; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,002$ ja $p=0,001$ vastaavasti). Maiseman kauneutta pitivät tärkeämpänä henkilöt, joiden ammatti ei ole koskaan liittynyt luontoon (8,7 vs. 8,2; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,035$). Työttömät, opiskelijat, koululaiset ja kotiäidit/-isät arvostivat maiseman kauneutta enemmän kuin muut ammattiryhmät (8,8 vs. 8,5, 8,4 ja 8,3, Kruskalin-Wallisin 1-suuntaisen

Kuva 5. Lappilaisten ja suomalaisten (Kangas ja Niemeläinen 1995) näkemyksiä metsään liittyvien asioiden huomioon ottamisen tarpeellisuudesta. Tärkeydet arvioitiin asteikolla 0–10 siten, että mitä tärkeämpi asia, sitä suurempi pistearvo sille annettiin.

varianssianalyysin $p=0,032$). Vanhemmat ihmiset (yli 60-vuotiaat) arvostivat maisemaa enemmän kuin nuoremmat ikäluokat (8,8 vs. 8,4 ja 8,5; Kruskalin-Wallisoin 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,047$). Samoin vanhemmat ihmiset pitivät tärkeämpänä marjastuksen huomioonottamista metsien hoidossa ja käytössä. Yli 60-vuotiaat antoivat marjastukselle 8,8 pistettä, 40–60-vuotiaat 8,9 pistettä ja alle 40-vuotiaat 8,1 pistettä (Kruskalin-Wallisoin 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,002$).

Etenkin metsien elinvoimaisuudesta ja terveydestä sekä vesistöjen kunnosta, mutta myös marjastuksesta ja sienestyksestä sekä maiseman kauneudesta, vallitsi Lapin väestön keskuudessa keskimäärin suurempi yhteisymmärrys kuin alhaisemman pistemäärän saaneiden käyttömuotojen tärkeyksistä (kuva 5).

Lappilaisten keskuudessa metsiin liittyvä työllisyys koettiin viidenneksi tärkeimmäksi, kun se kaikkien suomalaisten keskuudessa arvioitiin vasta seitsemänneksi tärkeimmäksi. Sukupuolten välillä oli eroa siten, että naiset arvostivat työllisyyden tärkeämmäksi kuin miehet (8,6 vs. 7,8; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,007$). Ammattiryhmistä eläkeläiset pitivät työllisyyden huomioonottamista huomattavasti merkittävämpänä kuin muut ammattiryhmät (9,1 vs. 8,1, 7,9 ja 7,9; Kruskalin-Wallisn 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,002$). Ikäluokista vanhemmat arvostivat työllisyyttä nuorempia enemmän. Yli 60-vuotiaat antoivat työllisyydelle 9,2 pistettä, kun taas 40–60-vuotiaat ja alle 40-vuotiaat antoivat sille 8,0 pistettä (Kruskalin-Wallisn 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,001$).

Ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksia sekä puuntuotantoa pidettiin lappilaisten keskuudessa likimain yhtä tärkeinä (8,0 ja 7,9), kun taas kaikkien suomalaisten keskuudessa puuntuotanto sai 7,6 pistettä ja sijoitui vasta kahdeksanneksi, työllisyyden jälkeen. Naiset arvostivat miehiä enemmän ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksia (8,3 vs. 7,8; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,015$). Maaseudulla asuvat arvostivat puuntuotantoa enemmän kuin kirkonkylässä tai kaupungissa asuvat (8,3 vs. 7,8 ja 7,7; Kruskalin-Wallisn 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,048$). Samoin metsänomistajat pitivät puuntuotantoa tärkeämpänä kuin metsää omistamattomat (8,3 vs. 7,7; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,015$). Ammattiryhmistä eläkeläiset ja ylemmät toimihenkilöt arvottivat puuntuotantoa enemmän kuin muut ammattiryhmät (8,6 ja 8,2 vs. 7,8 ja 7,5; Kruskalin-Wallisn 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,007$). Yli 60-vuotiaat antoivat puuntuotannolle 8,7 pistettä, 40–60-vuotiaat 8,1 pistettä ja alle 40-vuotiaat 7,6 pistettä (Kruskalin-Wallisn 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,001$).

Metsäluonnon suojelun huomioon ottaminen sijoittui lappilaisten arvioissa vasta kahdeksannelle sijalle (7,7); koko Suomessa luonnon-suojelu sai korkeamman pistemäärän (8,1) sijoittuen viidenneksi. Jälleen naiset antoivat korkeamman pistemäärän (8,1 vs. 7,3; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,006$). Samaten etelälappilaiset pitivät metsäluonnonsuojelua tärkeämpänä kuin pohjoislappilaiset (7,9 vs. 7,1; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,041$).

Metsästys ja riistanhoito sijoittui sekä tässä että koko Suomen aineistossa vasta yhdeksänneksi. Metsänomistajat pitivät metsästystä tärkeäm-

pänä kuin metsää omistamattomat henkilöt (7,8 vs. 7,1; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,006$).

Lappilaisilta kysyttiin lisäksi kolmea muuta tekijää, joita ei koko Suomen kyselyssä oltu kysytty. Näistä polttopuiden keruu sai 7,3 pistettä, matkailu 7,0 pistettä ja porotalous alhaisimman pistemäärän (6,5). Maaseudulla ja kirkonkylässä asuvat lappilaiset pitivät polttopuiden keruuta tärkeämpänä kuin kaupungissa asuvat (7,8 ja 7,5 vs. 6,7; Kruskalin-Wallisn 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,006$) ja vastaavasti naiset arvottivat sitä enemmän kuin miehet (7,7 vs. 6,9; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,006$). Sellaiset henkilöt, joilla ammatti on ainakin joskus liittynyt luontoon, pitivät polttopuun keruuta tärkeämpänä kuin henkilöt, joilla ammatti ei ole koskaan liittynyt luontoon (7,6 vs. 7,0; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,011$). Samaten metsänomistajat pitivät polttopuunkeruuta tärkeämpänä kuin metsää omistamattomat henkilöt (7,8 vs. 7,0, Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,007$).

Kaupungissa ja kirkonkylässä asuvat arvottivat matkailua enemmän kuin maaseudulla asuvat (7,4 ja 7,4 vs. 6,4; Kruskalin-Wallisn 1-suuntaisen varianssianalyysin $p=0,004$) ja metsää omistamattomat henkilöt arvottivat matkailua enemmän kuin metsänomistajat (7,3 vs. 6,4; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,004$). Naiset pitivät porotaloutta tärkeämpänä kuin miehet (6,9 vs. 6,2; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,030$). Niinikään henkilöt, joiden ammatti on ainakin joskus liittynyt luontoon, pitivät porotaloutta tärkeämpänä (6,8 vs. 6,3; Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,038$).

3.3 Metsänomistajien arvot omistamiinsa metsiin liittyen

Metsänomistajien näkemykset eri tekijöiden tärkeydestä omissa metsissä olivat samansuuntaisia kuin edellä esitellyt lappilaisten näkemykset koko Lapin metsistä siltä osin kuin tulokset ovat vertailtavissa (kuva 6). Ainoa selkeä ero on, että ”vesistöhaittojen välttäminen” sai merkittävästi alhaisemman pistemäärän metsänomistajien keskuudessa (8,1) kuin ”vesistöjen kunto” kaikkien lappilaisten keskuudessa (9,2).

Metsien elinvoimaisuus ja terveys oli tärkein sekä lappilaisten että koko Suomen metsänomistajien keskuudessa, saaden molemmissa tapauksissa pistemäärän 9,2 ja keskihajonnan 1,3. Lappilaisten metsänomistajien toiseksi tärkeimmäksi kokema tekijä, maiseman kauneus (8,5 pistettä), oli toiseksi tärkein myös koko Suomen metsänomistajien keskuudessa (8,3 pistettä), mutta hajontaa mielialpenteissa oli jo enemmän.

Kuva 6. Metsänomistajien näkemyksiä eri tekijöiden tärkeyksistä omistamissaan metsissä, n=110–118. Tärkeydet arvioitiin asteikolla 0–10 siten, että mitä tärkeämpi asia, sitä suurempi pistearvo sille annettiin.

Selkeä ero lappilaisten ja kaikkien suomalaisten metsänomistajien välillä on marjastuksen ja sienestyksen sekä etenkin metsästyksen ja riistanhoidon arvostuksessa omista metsissään. Lappilaiset metsänomistajat pitivät näiden käyttömuotojen huomioonottamista selvästi tärkeämpänä kuin suomalaiset metsänomistajat keskimäärin. Metsästys ja riistanhoito sai lappilaisten metsänomistajien keskuudessa 7,1 pistettä ja kaikkien suomalaisten keskuudessa 6,1 pistettä. Tämä kuvastanee metsästyksen ja keräilytalouden keskimääräistä suurempaa arvostusta ja merkitystä lappilaisten kuin kaikkien suomalaisten keskuudessa. Lappilaiset naismetsänomistajat arvostivat omista metsissään marjastusta ja sienestystä enemmän kuin miesmetsänomistajat (8,8 vs. 8,0 pistettä, Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,006$). Sama sukupuolten välinen ero ilmeni edellä kysyttäessä marjastuksen ja sienestyksen huomioon ottamisen tärkeyttä Lapin metsissä yleensä.

Kysymysten erilaisista sanamuodoista johtuen lappilaisten ja kaikkien suomalaisten metsänomistajien hakkuu- ja työtulojen sekä kotitarvepuun

arvostuksia ei voida suoraan verrata. Lappilaiset metsänomistajat arvostivat likimain yhtä korkealle (8,0 pistettä) kotitarvepuun kuin koko Suomen metsänomistajat hakkuutulot ja kotitarvepuun. Sen sijaan hakkuu- ja työtulot sijoittuivat lappilaisten keskuudessa vasta 10. sijalle kahdentoista vaihtoehdon joukosta. Kangas ja Niemeläisen (1995) tutkimuksessa metsänomistusmuoto vaikutti hakkuu- ja työtulojen sekä kotitarvepuun arvostukseen huomattavasti, mutta tällaista eroa ei ollut havaittavissa lappilaisten metsänomistajien keskuudessa.

Metsänomistusmuoto vaikutti lappilaisten metsänomistajien keskuudessa vain porotalouden arvostukseen siten, että perikunnan jäsenenä metsää omistavat pitivät porotalouden huomioon ottamista omien metsiensä käsittelyssä vähemmän tärkeänä (2,3 pistettä) kuin yksityishenkilöinä metsää omistavat (4,5 pistettä) (Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,021$).

Porotalouden arvostuksen suhteen toinen merkitsevä ero löytyi pohjois- ja etelälappilaisten metsänomistajien väliltä. Pohjoislappilaiset metsänomistajat pitivät tärkeämpänä porotaloutta omissa metsissään (5,1 pistettä) kuin etelälappilaiset metsänomistajat (3,0 pistettä) (Mannin-Whitneyn U-testin $p=0,008$). Vastaavaa eroa Pohjois- ja Etelä-Lapin välillä ei tullut esille kysyttäessä kaikkien lappilaisten mielipidettä porotalouden huomioon ottamisen tärkeydestä Lapin metsissä.

3.4 Mieliä väittämät

3.4.1 Metsätalous

Suurin osa (78 %) lappilaisista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän ”Lapin hyvinvointi perustuu metsätalouteen myös tulevaisuudessa” kanssa (kuva 7). Tämä on hyvin samankaltainen tulos kuin koko Suomen mielipidetutkimuksessa (Hänninen 1994), jossa 90 % kansalaisista oli ehdottomasti tai melko paljon samaa mieltä väittämän ”Maamme hyvinvointi perustuu metsiin myös tulevaisuudessa” kanssa. Pohjoislappilaiset olivat etelälappilaisia hieman epäilevämpiä asian suhteen; pohjoislappilaisista 19 % ja etelälappilaisista 8 % vastusti väittämää (X^2 -testin $p=0,006$). Samoin alle 40-vuotiaista henkilöistä suurempi osa (15 %) vastusti väitettä kuin 41–60-vuotiaista (8 %) tai yli 60-vuotiaista (0 %) (X^2 -testin $p=0,010$). Ikäluokkien välistä eroa heijastaa myös se, että ammattiryhmistä eläkeläiset kannattivat väitettä eniten. Henkilöillä, joiden ammatti oli ainakin joskus liittynyt luontoon, oli useammin mielipide tästä väittämästä kuin sellaisilla henkilöillä, joiden ammatti ei ollut koskaan liittynyt luontoon (X^2 -testin $p=0,010$).

Lapin hyvinvointi perustuu metsätalouteen myös tulevaisuudessa.

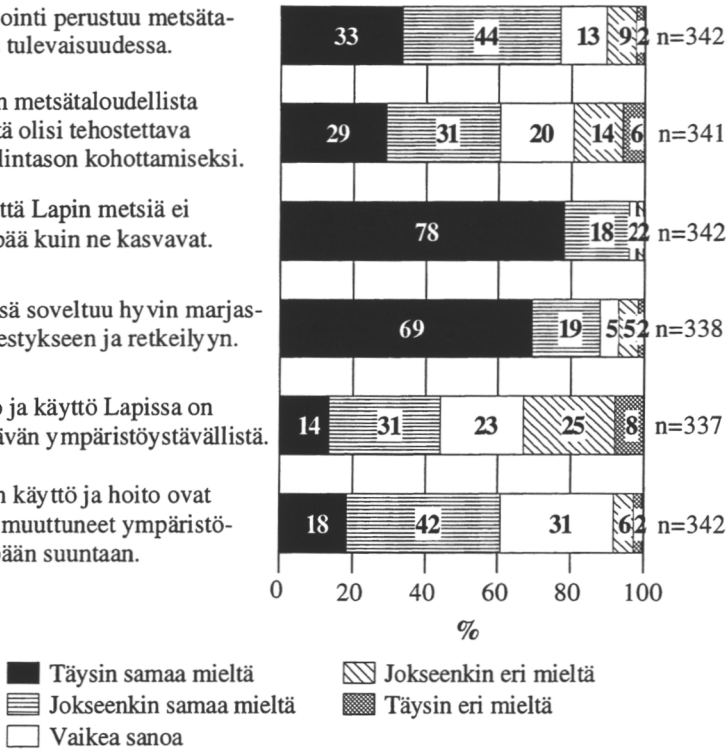
Lapin metsien metsätaloudellista hyödyntämistä olisi tehostettava maakunnan elintason kohottamiseksi.

On tärkeää, että Lapin metsiä ei hakata enempää kuin ne kasvavat.

Hoidettu metsä soveltuu hyvin marjastukseen, sienestykseen ja retkeilyyn.

Metsien hoito ja käyttö Lapissa on nykyisin riittävän ympäristöystävällistä.

Lapin metsien käyttö ja hoito ovat viimeaikoina muuttuneet ympäristöystävällisempään suuntaan.

Kuva 7. Lappilaisten näkemyksiä metsätaloudesta.

Reilusti yli puolet (60 %) lappilaisista katsoi, että ”Lapin metsien metsätaloudellista hyödyntämistä olisi tehostettava maakunnan elintason kohottamiseksi”. Tulos on samankaltainen kuin kysyttäessä koko Suomen väestöltä väitettä ”Metsien hyödyntämistä olisi tehostettava elintasomme kohottamiseksi” (Hänninen 1994). Suomalaisista 66 % oli samaa mieltä väitteen kanssa. Myös tätä väitettä kannattivat eniten eläkeläiset ja yli 60-vuotiaat (X^2 -testin $p=0,024$ ja $p=0,003$). Ammattiryhmistä ylemmät toimihenkilöt vastustivat eniten väitettä. Myös vastaajan asuinpaikkakunnan koolla oli vaikutusta: maaseudulla asuvista 70 %, kirkonkylissä asuvista 64 % ja kaupunkilaisista 50 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa (X^2 -testin $p=0,005$).

Lähes kaikki lappilaiset olivat joko täysin samaa mieltä (78 %) tai jossakin määrin samaa mieltä (18 %) kestävän metsätalouden yhden pääperiaatteen ”On tärkeää, että Lapin metsiä ei hakata enempää kuin ne kasvavat” kanssa. Samankaltainen tulos saatiin kysyttäessä Suomen väestön näkemyksiä väitteeseen ”On tärkeää, että Suomen metsiä ei hakata enempää kuin ne kasvavat” (Kangas ja Niemeläinen 1995). Eroja

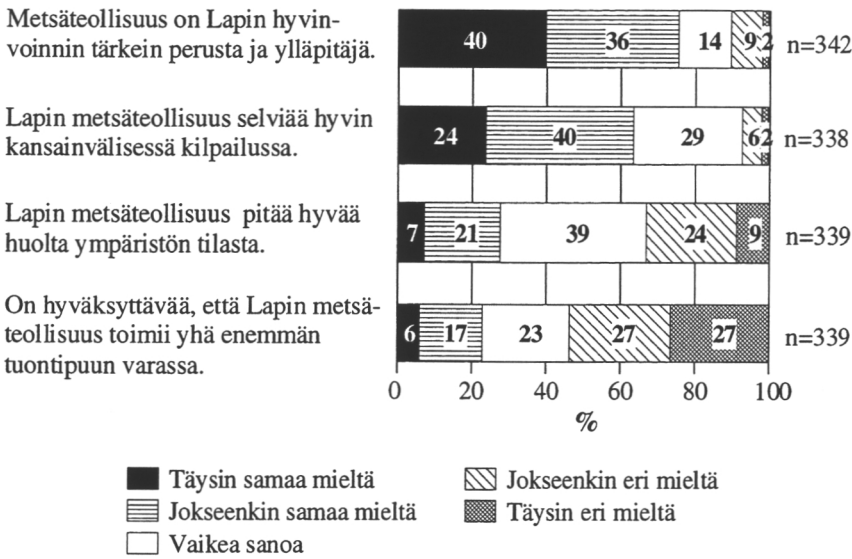
lappilaisten ja kaikkien suomalaisten välillä ei näyttäisi olevan myöskään näkemyksissä hoidetun metsän soveltuvuudesta ulkoiluun: 88 % lappilaisista ja 91 % kaikista suomalaisista oli samaa mieltä väitteen ”Hoidettu metsä soveltuu hyvin marjastukseen, sienestykseen ja ulkoiluun” kanssa (Hänninen 1994). Kummassakaan väittämässä ei ollut lappilaisten keskuudessa tilastollisesti merkitseviä eroja minkään taustamuuttujan suhteen.

Lappilaisista suurempi osa kuin koko Suomen väestöstä koki metsien hoidon ja käytön olevan jo nykyisellään riittävän ympäristöystävällistä. Mielipiteissä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja minkään taustamuuttujan suhteen. Ilmeisesti tieto uusista metsänkäsitteilyohjeista on jossain määrin levinnyt, koska reilusti yli puolet (60 %) lappilaisista yhtyi väittämään ”Lapin metsien käyttö ja hoito ovat viimeaikoina muuttuneet ympäristöystävällisempään suuntaan”. Väitettä vastustavien osuus oli pieni (8 %) ja noin kolmasosalle kysymykseen oli vaikea vastata. Metsänomistajista suurempi osa (67 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa kuin ei-metsänomistajista (56 %) (X^2 -testin $p=0,035$).

3.4.2 Metsäteollisuus

Suomalaisilla kokonaisuudessaan on lujempi usko Suomen metsäteollisuuden merkitykseen ja selviämiseen kuin lappilaisilla omassa maakunnassaan toimivaan metsäteollisuuteen. Vuonna 1994 suomalaisista 90 % oli ehdottomasti tai melko paljon samaa mieltä väittämän ”Metsäteollisuus on maamme hyvinvoinnin tärkein perusta ja ylläpitäjä” kanssa (Hänninen 1994), kun taas vain 76 % lappilaisista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Metsäteollisuus on Lapin hyvinvoinnin tärkein perusta ja ylläpitäjä” kanssa (kuva 8). Vuonna 1994 suomalaisista 84 % oli yhtä mieltä väitteen ”Suomen metsäteollisuus selviää hyvin kansainvälisen kilpailun vaatimuksista” kanssa (Hänninen 1994), kun taas noin 64 % lappilaisista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Lapin metsäteollisuus selviää hyvin kansainvälisessä kilpailussa” kanssa. Miehet uskoivat Lapin metsäteollisuuden kansainväliseen kilpailukykyyn naisia enemmän (X^2 -testin $p=0,024$).

Suomalaisiin verrattuna lappilaisilla on myönteisempi kuva alueensa metsäteollisuuden ympäristövaikutuksista. Lappilaisten mielipiteet väittämän ”Lapin metsäteollisuus pitää hyvää huolta ympäristön tilasta” suhteen jakautuivat melko tasan puolesta (28 %) ja vastaan (33 %), kun taas koko Suomessa 53 % oli sitä mieltä, että Suomen metsäteollisuus ei pidä hyvää huolta ympäristön tilasta (Kangas ja Niemeläinen 1995).

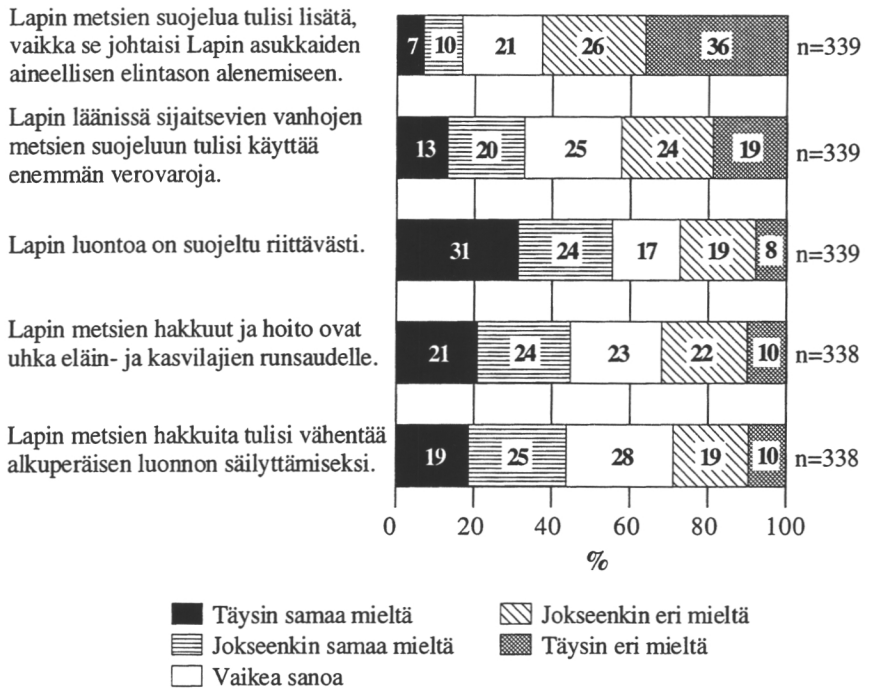
Kuva 8. Lappilaisten näkemyksiä metsäteollisuudesta.

Lähes 40 % lappilaisista ei osannut sanoa kantaansa väittämään. Henkilöillä, joiden ammatti oli ainakin joskus liittynyt luontoon oli useammin mielipide metsäteollisuuden ympäristövaikutuksista kuin niillä henkilöillä, joiden ammatti ei ollut koskaan liittynyt luontoon (X^2 -testin $p=0,027$).

Yli puolet (54 %) lappilaisista ei hyväksynyt sitä, että Lapin metsäteollisuus toimii yhä enemmän tuontipuun varassa. Tilanteen hyväksyi ainakin jossakin määrin 23 % lappilaisista. Suurempi osa miehistä (29 %) kuin naisista (16 %) hyväksyi tilanteen; naisista suuremmalle osalle oli vaikeaa ottaa kantaa väittämään (X^2 -testin $p=0,005$). Henkilöistä, joiden ammatti oli ainakin joskus liittynyt luontoon, suuremmalla osalla oli mielipide asiasta ja heistä suurempi osa (64 %) vastusti Lapin metsäteollisuuden yhä suurempaa tuontipuuriippuvuutta verrattuna henkilöihin, joiden ammatti ei ollut koskaan liittynyt luontoon (45 %) (X^2 -testin $p=0,001$).

3.4.3 Luonnonsuojelu

Suurin osa (62 %) Lapin läänin asukkaista ei haluaisi lisätä Lapin metsien suojelua, jos se johtaisi Lapin asukkaiden aineellisen elintason alenemiseen (kuva 9). Mielipiteet eroavat ikäluokittain siten, että alle 40-vuotiaista 52 % ja yli 40-vuotiaista 72 % ei haluaisi lisätä Lapin metsien

Kuva 9. Lappilaisten näkemyksiä luonnonsuojelusta.

suojelua, jos se johtaisi Lapin asukkaiden aineellisen elintason alenemiseen (X^2 -testin $p=0,003$). Vastaavasti ammattiryhmistä eläkeläiset ja ylemmät toimihenkilöt ovat samalla kannalla kuin yli 40-vuotiaat henkilöt (X^2 -testin $p=0,015$).

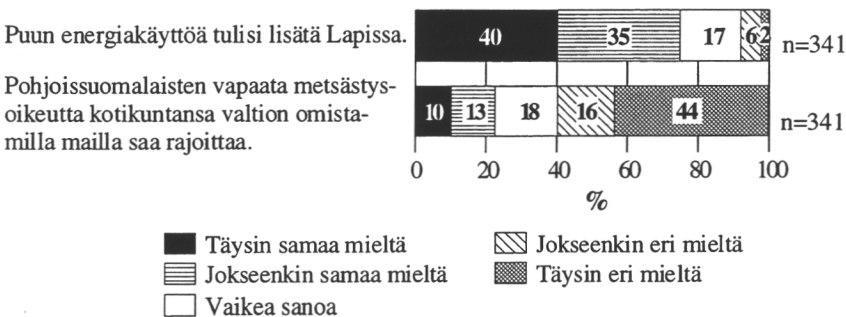
Lappilaisista 33 % on sitä mieltä, että ”Lapin läänissä sijaitsevien vanhojen metsien suojeluun tulisi käyttää enemmän verovarvoja” ja toisaalta 42 % vastustaa ajatusta. Tilanteen mutkikkuutta erityisesti pohjoisessa kuvastanee se, että noin neljännes lappilaisista ei osaa sanoa kantaansa väittämään. Suomalaisilla kokonaisuudessaan on samansuuntainen mutta selkeämpi kanta asiaan: heistä 44 % on sitä mieltä, että vanhojen metsien suojeluun tulisi käyttää enemmän verovarvoja ja 52 % vastustaa ajatusta (Hänninen 1994). Lappilaisilla metsänomistajilla oli selkeämpi ja kielteisempi kanta asiaan kuin metsää omistamattomilla henkilöillä. Metsänomistajista 53 % vastusti verovarvojen käytön lisäämistä vanhojen metsien suojeluun (X^2 -testin $p=0,018$). Saman suuntaisesti, joskin metsänomistajia lievemmin, maalla ja kirkonkylissä asuvat vastustivat verovarvojen käytön lisäämistä vanhojen metsien suojeluun enemmän kuin kaupungeissa asuvat (X^2 -testin $p=0,028$).

Yli puolet (55 %) lappilaisista katsoo, että Lapin luontoa on suojeltu riittävästi kun taas noin neljännes (27 %) on vastakkaista mieltä. Metsänomistajista suurempi osa (66 %) kuin ei-metsänomistajista (50 %) on sitä mieltä, että Lapin luontoa on suojeltu riittävästi (X^2 -testin $p=0,022$).

Näkemyksissä metsänhoidon ekologisista vaikutuksista löytyi eroja lappilaisten ja koko Suomen välillä. Lappilaisista 45 % on samaa mieltä väitteen ”Lapin metsien hakkuut ja hoito ovat uhka eläin- ja kasvilajien runsaudelle” kanssa, kun kaikista suomalaisista vastaavaan väitteeseen yhtyi 64 % (Hänninen 1994). Toisaalta väitettä vastusti suunnilleen sama osuus lappilaisista kuin koko Suomen väestöstäkin. Johdonmukaisesti edellisen väittämän kanssa sama määrä lappilaisista oli sitä mieltä, että ”Lapin metsien hakkuuta tulisi vähentää alkuperäisen luonnon säilyttämiseksi”. Henkilöt, jotka eivät omistaneet metsää, olivat useammin samaa mieltä molempien väitteiden kanssa kuin metsänomistajat (X^2 -testin $p=0,031$ ja $p=0,050$). Samaten, mitä kaupunkimaisemmassa ympäristössä henkilö asui, sitä todennäköisemmin hän yhtyi väitteisiin (X^2 -testin $p=0,007$ ja $p=0,020$). Henkilöt, joiden ammatti oli ainakin joskus liittynyt luontoon, vastustivat useammin kumpaakin väitettä kuin sellaiset henkilöt, joiden ammatti ei ollut koskaan liittynyt luontoon (X^2 -testin $p=0,000$ ja $p=0,004$). Ammattiryhmistä etenkin työttömät, opiskelijat, koululaiset ja kotiäidit/-isät olivat voimakkaimmin sitä mieltä, että Lapin metsien hakkuuta tulisi vähentää alkuperäisen luonnon säilyttämiseksi.

3.4.4 Puun energiakäyttö

Suurin osa (75 %) lappilaisista kannatti puun energiakäytön lisäämistä Lapissa (kuva 10). Sitä kannatti suurempi osa miehistä (78 %) kuin naisista (71 %; X^2 -testin $p=0,009$). Ikäluokista alle 40-vuotiaat ja yli 60-vuotiaat kannattivat puun energiakäytön lisäämistä enemmän kuin 40–

Kuva 10. Lappilaisten näkemyksiä vapaasta metsästys-oikeudesta ja puun energiakäytöstä.

60-vuotiaat (X^2 -testin $p=0,010$). Ammattiryhmistä ylemmät toimihenkilöt (82 %) ja eläkeläiset (86 %) kannattivat eniten puun energiakäytön lisäämistä (X^2 -testin $p=0,016$). Samaten henkilöt, joiden ammatti oli ainakin joskus liittynyt luontoon kannattivat enemmän tätä ajatusta kuin henkilöt, joiden ammatti ei ollut koskaan liittynyt luontoon (81 % vs. 69 %; X^2 -testin $p=0,001$). Myös metsänomistajat ymmärrettävästi kannattivat ajatusta ei-metsänomistajia enemmän (83 % vs. 71 %; X^2 -testin $p=0,038$).

3.4.5 Vapaa metsästysoikeus

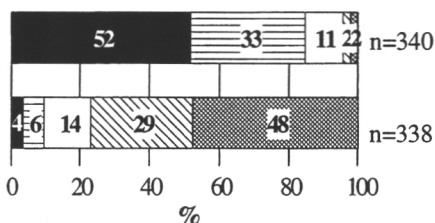
Paikkakuntalaisten vapaan metsästysoikeuden rajoittamista vastusti 60 % lappilaisista (kuva 10). Pohjoislappilaisista merkitsevästi suurempi osa (79 %) vastusti ajatusta (X^2 -testin $p=0,000$). Metsäomistajista suurempi osa (71 %) vastusti vapaan metsästysoikeuden rajoittamista kuin ei-metsänomistajista (53 %) (X^2 -testin $p=0,004$). Miehistä ajatusta vastusti 63 % ja naisista 55 % (X^2 -testin $p=0,032$).

3.5 Osallistavan suunnittelun tarpeellisuus ja kiinnostavuus

Väestöryhmästä riippumatta lappilaiset olivat selkeästi sitä mieltä, että kansalaisten osallistumismahdollisuuksia valtionmaiden hoidon ja käytön suunnitteluun tulee lisätä (kuva 11). Lappilaiset olivat myös kiinnostuneita itse osallistumaan metsäsuunnitteluun mitä moninaisimmilla tavoilla (taulukko 1). Myöskään osallistumishalukkuudessa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja eri väestöryhmien välillä.

Kansalaisten näkemyksiä tulisi ottaa aiempaa enemmän huomioon valtionmaiden käyttöä ja hoitoa suunniteltaessa.

Kansalaisten mielipiteen huomioon ottaminen valtionmaiden hoidon ja käytön suunnittelussa on tarpeellonta.

- Täysin samaa mieltä
- ▨ Jokseenkin samaa mieltä
- Vaikea sanoa
- ▧ Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Kuva 11. Lappilaisten näkemyksiä kansalaisten näkemysten huomioon ottamisen tarpeellisuudesta valtion maiden hoidon ja käytön suunnittelussa.

Taulukko 1. Lappilaisten halukkuus osallistua metsien hoidon ja käytön suunnitteluun kertomalla alueen käyttöä suunnitteleville organisaatioille (Metsähallitus, Metsäntutkimuslaitos, kunnat, metsälautakunnat, metsänhoitoyhdistykset) heille tärkeistä asioista, n=303.

Osallistumistapa	% vastanneista kiinnostunut
Vastaamalla jatkossakin kirjallisesti metsien hoitoa ja käyttöä koskeviin kyselyihin.	60 %
Vierailemalla alueen hoitoa ja käyttöä suunnittelevan organisaation (esim. Metsähallitus, Metsäntutkimuslaitos, kunnat, metsälautakunnat, metsänhoitoyhdistykset) toimipisteessä <i>avoimien ovien päivänä</i> .	34 %
Vastaamalla puhelinhaastattelun kysymyksiin.	30 %
Osallistumalla järjestetyille retkeilylle.	28 %
Osallistumalla yleisökokoukseen asuinpaikkakunnallasi.	22 %
Vierailemalla alueen hoitoa ja käyttöä suunnittelevan organisaation toimipisteessä <i>muulloinkin</i> kuin avoimien ovien päivänä.	15 %
Osallistumalla alueen käyttäjistä koostuvan suunnittelutyöryhmän työskentelyyn.	12 %
Soittamalla alueen hoitoa ja käyttöä suunnittelevan organisaation asiakaspalveluun.	7 %
Kirjoittamalla vapaamuotoisen kirjeen.	5 %
Muulla tavoin ⁽¹⁾	5 %

18% vastanneista ei ole lainkaan kiinnostuneita osallistumaan julkisessa omistuksessa olevien metsien hoidon ja käytön suunnitteluun.

(1) Muita mainittuja osallistumistapoja:

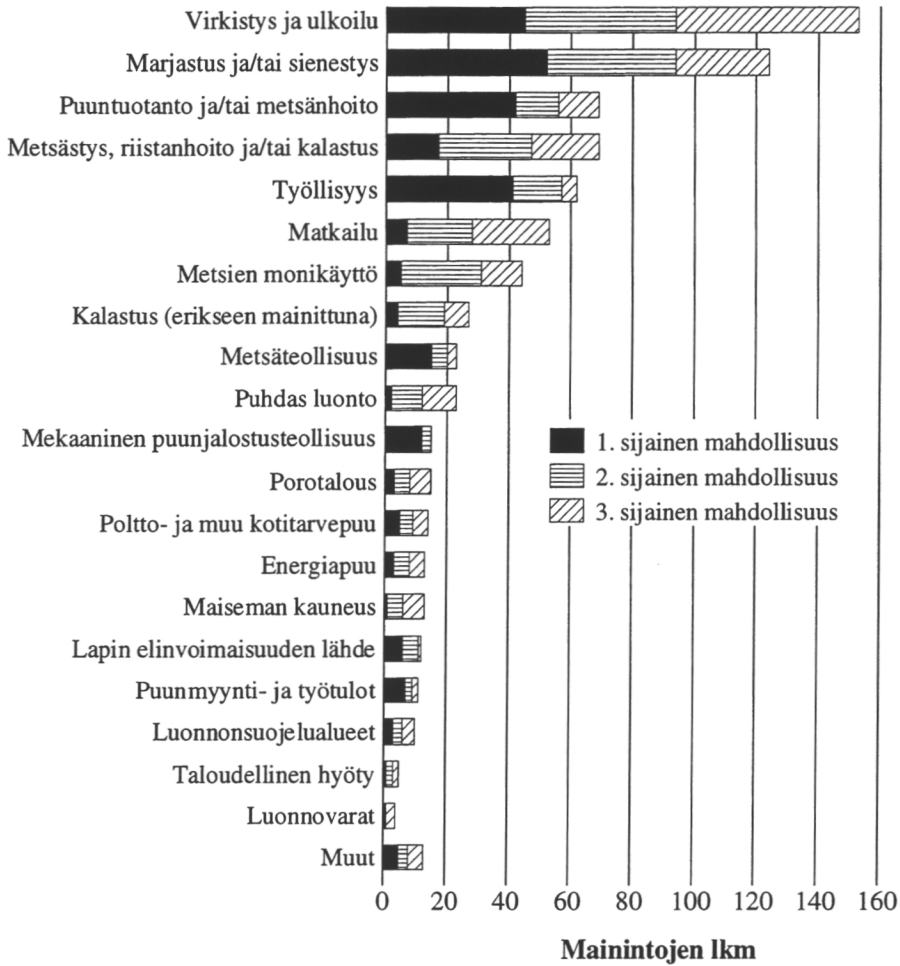
- Metsähallitus ym. laittaa aloitelaatikoita.
- Osallistumalla metsätaitokilpailuihin.
- Äänestämällä ja ehkä yleisönosastoon kirjoittamalla.
- Allekirjoittamalla nimeni hyväksi katsomaani adressiin.
- Osallistumalla arvokeskusteluun metsänhoito/kansantalous/luonnonmukainen metsänhoito.
- Työssäni joudun tähän joka tapauksessa.
- Kyselemällä ja keskustelemalla tuttuja metsäpuolen ammattilaisten kanssa metsien hoitoon ja käyttöön liittyvistä asioista.
- Osallistumalla valitsemaan henkilöt jotka päättävät ympäristön käytöstä.
- Sanomalehtikirjoittelulla.
- Keskustelut Metsähallituksen virkamiesten kanssa hakkuutavoista ja kohteista.
- Olen töissä Metsähallituksessa.

Osallistavan suunnittelun tarpeellisuutta ja osallistumismenetelmiä koskevat tulokset ovat hyvin samanlaisia kuin Metsähallituksen Kainuun luonnonvarasuunnittelun yhteydessä keväällä 1996 toteutetussa kyselyssä (Loikkanen 1997). Kuten lappilaisista, myös kainuulaisista noin kaksi kolmasosaa oli sitä mieltä, että kansalaisten mielipiteet tulee ottaa huomioon valtion metsien suunnittelussa. Kuten lappilaiset, myös kainuulaiset vastaajat pitivät kiinnostavimpana osallistumismuotona kyselyihin vastaamista. Toiseksi eniten kannatusta kainuulaisten keskuudessa saivat avoimien ovien päivän tilaisuudet ja kolmanneksi henkilökohtainen keskustelu Metsähallituksen työntekijän kanssa. Myös puhelinhaastattelua ja retkeilyä kohtaan tunnettiin kiinnostusta sekä Lapissa että Kainuussa. Yleisökokouksiin oli halukkaita osallistumaan reilu viidennes kainuulaisista ja lappilaisista vastaajista.

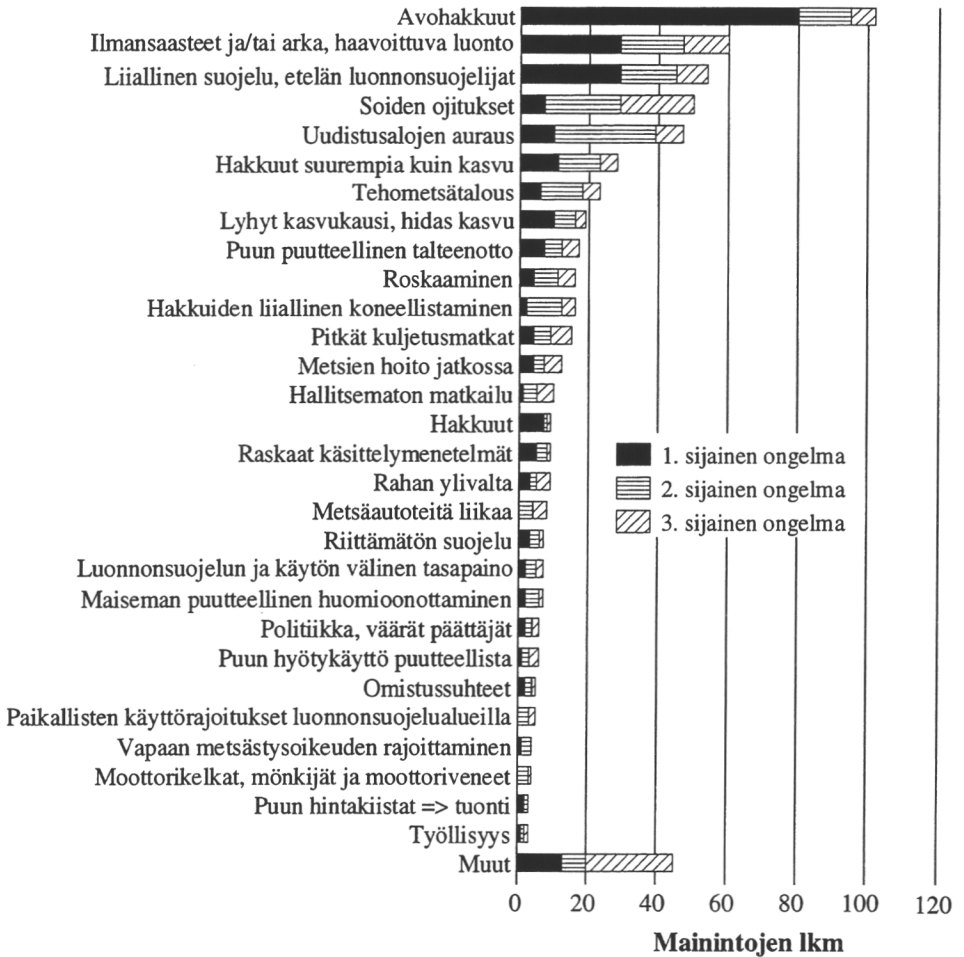
3.6 Lapin metsien tarjoamat mahdollisuudet ja käyttöön liittyvät ongelmat

Vastaajia pyydettiin luettelemaan ”Enintään kolme mielestäsi tärkeintä Lapin metsien tarjoamaa mahdollisuutta” ja ”Enintään kolme mielestäsi tärkeintä Lapin metsien käyttöön liittyvää ongelmaa” tärkeysjärjestyksessä. Kokonaisuudessaan kaikkein merkittävimmiksi mahdollisuuksiksi lappilaiset kokivat (1) virkistyksen ja ulkoilun sekä (2) marjastuksen ja/ tai sienestyksen (molemmista aihepiireistä runsaasti yli 100 mainintaa, kuva 12). Seuraavaksi likimain yhtä paljon mainintoja saivat (3) puuntuotanto ja/tai metsänhoito, (4) metsästys, riistanhoito ja/tai kalastus, (5) työllisyys ja (6) matkailu (kaikissa aihepiireissä yli 50 mainintaa). Järjestys muuttuu jonkin verran, jos aihepiirit järjestetään suosituimmuusjärjestykseen sen mukaan, mikä mainittiin useimmiten tärkeimpänä. Esimerkiksi matkailu putoaa tällöin kahdeksanneksi ja työllisyys nousee neljännelle sijalle.

Lapin metsien ylivoimaisesti suurimmaksi ongelmaksi koettiin avohakkuut (noin 100 mainintaa, kuva 13). Myös ne avohakkuumaininnat, joissa avohakkuu oli määritelty tarkemmin, esim. ”suuret avohakkuut” tai ”laajat avohakkuut” ovat tässä mukana. Seuraavat melko tasaväkkiset ongelmat olivat: (2) ilmansaasteet ja/tai arka, haavoittuva luonto, (3) liiallinen suojeleminen, etelän luonnonsuojelijat, (4) soiden ojitukset ja (5) uudistusalojen auraus. Kolmen eniten mainintoja saaneen ongelman järjestys ei muutu, vaikka aihepiirit järjestetään suosituimmuusjärjestykseen sen mukaan, mikä mainittiin useimmiten tärkeimpänä. Sen sijaan soiden ojitus putoaa seitsemänneksi, uudistusalojen auraus nousee neljänneksi ja näkemys, että Lapin metsien hakkuut ovat suurempia kuin kasvu nousee viidenneksi.

Kuva 12. Lappilaisten näkemyksiä Lapin metsien tarjoamista mahdollisuuksista luokiteltuna mainintojen kokonaislukumäärän mukaan. Vastanneita oli 277 ja vastauksia 772. Luokka "muut" sisältää seuraavat aihepiirit: hyöty, luontoa koskeva tutkimus, metsäautotiet, ihmisen ja luonnon vuorovaikutus, metsurit, maa- tai metsätilan hoito, valtion metsistä yksityisille lisämaita, jokamiehenoikeus, luontainen uudistaminen, maanpuolustus ja metsänomistus.

Kuva 13. Lappilaisten näkemyksiä Lapin metsien käyttöön liittyvistä ongelmista luokiteltuna mainintojen kokonaislukumäärän mukaan. Vastanneita oli 248 ja vastauksia 606. Luokka "muut" sisältää seuraavat aihepiirit: ihminen, ihmisten piittaamattomuus, liian korkea polttopuun hinta Metsähallituksella, metsänuudistaminen, puomit, altaat, eläimistö, ei tarpeeksi moottorikelkkareittejä, turha virkistys ja ulkoilu, ihmisen vieraantuminen metsästä, vaikeakulkuisuus, vanhoissa metsissä ei marjoja, metsästys- ja marjastusmahdollisuudet heikentyneet, valtion toimenpiteet, suunnittelemattomuus, korkea verotus, kaivokset, suojametsä- ja Ylä-Lapin hakkuut, metsäteollisuus ja sen välinpitämättömyys, liiallinen metsänhoidollinen ohjaus, erimielisyydet, porotalouden tarpeet ja poromiesten oikeudet, ylimetsästys, hakkuutähteet, EU, metsäteollisuuden väheneminen, syväaurausten lopettaminen, rahoitus, maastoliikennelaki (ei sovellu Pohjois-Suomeen), metsäpalot, huono markkinointi ja puutteellinen asiantuntemus.

3.7 Odotukset Lapin metsien käytölle tulevaisuudessa

Avoimeen kysymykseen ”Miten haluaisit Lapin metsiä hoidettavan tulevaisuudessa?” vastasi 250 henkilöä. Toisaalta lomakkeen lopussa esitetyn kysymyksen ”Mitä muuta Lapin metsien hoidosta ja käytöstä haluaisit tuoda Lapin metsästrategiatyöryhmän tietoon?” vastaukset olivat samalla tavoin tulevaisuuteen suuntautuneita, joten näiden kahden kysymyksen vastaukset analysoitiin yhtenä kokonaisuutena. Jälkimmäiseen kysymykseen vastasi 108 henkilöä, joista lähes kaikki olivat samoja kuin kysymykseen Lapin metsien tulevaisuudesta vastanneet henkilöt. Yhteensä 257 henkilöä (74 %) kyselyyn vastanneista vastasi ainakin jompaan kumpaan avoimeen kysymykseen. Seuraavassa esitellään vastauksissa esille nousseet aiheoryhmät ja esimerkkejä kustakin ryhmästä.

Samoin kuin Lapin metsä 2000 -ohjelman yhteydessä vuonna 1987 tehdyssä kyselyssä (Lyykorpi 1988), jossa esitettiin vastaavanlainen kysymys, vastauksissa tuotiin esille sekä puuntuotannon tärkeys että luonnonmukaisempaa metsien käsittelyä vaativia näkemyksiä. Monimuotoisempaa metsien hoitoa toivottiin 79 vastaajan kommentoissa. Sitä vaadittiin vedoten luonnon monimuotoisuuden vaalimisen tarpeellisuuteen ja toisaalta metsän muiden käyttömuotojen tarpeisiin. Usein sama henkilö toivoi sekä puuntuotannon että metsän muiden käyttömuotojen huomioonottamista. Näin ollen metsien monikäyttöperiaate sai laajaa kannatusta, samoin kuin Lapin Metsä 2000 -ohjelman kyselyssä:

- Auraukset pois ja enemmän luontaista metsänhoitoa, siemenpuita tarpeeksi.
- Järkevästi, siten, että taloudelliset näkökannat eivät murskaisi maisemallisia, luonnon tasapainon yms. näkökantoja. Retkeily- ym. virkistyskäytön kehittäminen (ei pelkästään laskettelukeskukset).
- Luonnonmukaisuutta kunnioittaen mutta silti puuvaroja hyödyntäen.
- Hyödyntämistä tulisi lisätä, kuitenkin siten että tuotto ja hyödyntäminen olisi tasapainossa. Luonnonsuojelunäkökohdat tulisi aina pitää mielessä, ei kuitenkaan liioitellen.
- Hyvin, huomioonottaen kaikki käyttäjät, myös puuteollisuus.
- Taloudelliset ja ympäristölliset seikat huomioon ottaen.

Luonnonmukaisen metsien käsittelyn lisäksi osa vastaajista vaati selkeästi luonnonsuojelua ”riittävästi” (n=6) tai lisää (n=8). Kolme henkilöä oli sitä mieltä, että Lapissa on jo suojeltu liikaakin:

- Jätetään tarpeeksi luonnonsuojelualueita ja hakataan sen verran mitä kasvaakin.
- Hakkuita tulisi vähentää alkuperäisen luonnon säilyttämiseksi.
- Vanhojen metsien suojelua, ei liikaa hakkuita.

- Ei enempää teollisuutta, luonnonsuojelua lisättävä.
- Järkevää hyötykäyttöä. Metsien suojelussa ei saa mennä liian pitkälle.
- Vähemmän suojelua.

Erityisesti taloudellisia ja metsänhoidollisia seikkoja korosti 16 henkilöä:

- Hyvät hakkuut, ei anneta metsien vanhentua, ojitetaan ja istutetaan, harvennetaan, ollaan yhteistyössä, puhalletaan yhteen hiileen. Suomi nousee.
- Siten, että metsät säilytetään tuottavina ja metsänhoidolliset työt säilyvät ainakin nykytasolla.
- Järkevästi. Vanhat metsät pois ja uutta kasvamaan.
- Ensimmäisenä näen tärkeänä, että metsä pidetään nuorena ja kasvavana ja terveenä, ettei sinne minkäänlaiset ötökät pääse tuhoja tekemään. Kasvamaton puu vie maaperää ja hakattava heti pois jo maan tyhjäkäytön vuoksi.

Hakkuutähteiden tarkempaa talteenottoa ja ylitieheiden risukoiden harvennamista esim. polttopuuksi kannatettiin (n=12):

- Minun silmää haittaa risukot.
- Roskapuut ajoissa pois metsistä ne on epäsiistin näköisiä, sekä tulee tappiota koko ajan. Esim. yksityiset henkilöt voisivat korjata ne polttopuuksi pientä korvausta vastaan.
- Puustoa ei saa jättää (latvat, tyvet, karsittu ohuempi puu) metsään vaan käyttää polttopuuna, hakkeena.

Puuntuotannollisen kestävyuden vaatimus tuli ilmi 16 vastaajan kommentteissa:

- Hakataan saman verran kuin puuta kasvaakin.
- Ympäristöystävällisyyttä lisäävä, metsiä ei saa hakata enempää kuin ne kasvavat.
- Kultaista keskietä! Tuottavaa metsää hyödynnetään (hakkuut = kasvu).

Laajemminkin kestävä metsätalouden ja tulevien sukupolvien tarpeet mainitsi kolmetoista vastannutta:

- Hoidon tulisi tapahtua kauas katsomalla että myös tulevaisuudessa kauniista luonnosta voisi nauttia.
- Lapin metsiä kunnioittaen niin, että on jotain, mitä voimme jättää tuleville sukupolville.

Avohakkuiden osalta vastaukset olivat samansuuntaisia kuin Lapin metsien käyttöön liittyviä ongelmia kysyttäessä: avohakkuut olivat suurin yksittäinen mainittu aihepiiri. Vastaajista 58 henkilöä toivoi ennenkaikkea suurien avohakkuiden lopettamista tai vähentämistä:

- Ei avohakkuita niin suuressa mittakaavassa. Otetaan puuta järkevästi, Lapissa puu kasvaa hitaasti.
- Ei ainakaan suuria avohakkuita. Hakkuualueet siistittävä, ei jätetä myllerryksen jälkiä.
- Suuret avohakkuut (...ja järeät auraukset...) ei sovellu Lapin metsänhoitoon.

Avohakkuita ehdotettiin korvattavaksi harvennushakkuilla (n=14):

- Riittävät harvennukset.
- Järkevä harvennus (ei parturointia) ja siemenpuiden jättö, jotta uutta puuta kasvaisi luonnon avulla.
- Järkevällä harvennushakkuulla.

Aurauksia ja muutoinkin voimakasta maanmuokkausta vastustettiin (n=25), usein aurausta vastustava henkilö haluaisi myös vähemmän avohakkuita ja toivoisi luonnonmukaisempaa metsänhoitoa:

- Auraukset pois ja enemmän luontaista metsänhoitoa, siemenpuita tarpeeksi.
- Suuret avohakkuut ja järeät auraukset ei sovellu Lapin metsänhoitoon.
- Avohakkuut ja auraukset lopetettava.

Myös soidenojitusta vastustettiin, joskin harvempi mainitsi aiheen kuin avohakkuut (n=12):

- Suo-ojituksia rajoitettava.
- Ojituksia tehdessä huomioitava ympäristö => ojitukset sotkevat vesistöt.
- Soidenojitus lopetettava.

Vastaajista 18 ei täsmentänyt, miten metsiä tulisi hoitaa, mutta toivoivat joka tapauksessa parempaa hoitoa kuin nykyisin:

- Vaikea sanoa mutta joka tapauksessa paremmin.
- Paremmin, sillä tämä on Euroopan ainoa erämaa ja turistit = rahaa.
- Mieluimmin paremmin kuin tällä hetkellä. Järkeä käyttäen.
- Kunnioittamalla metsiä.

Toisaalta 9 vastaajaa oli tyytyväisiä nykyiseen eikä ehdottanut mitään parannusehdotuksia. Vastaukset kuvastavat sitä, että kuva nykyisistä metsänhoitomenetelmistä vaihtelee Lapin väestön keskuudessa:

- Suurinpiirtein nykyiseen malliin.
- Suunnilleen samalla tavalla, enemmän metsien monikäyttöön soveltuvia metsien hakkuita. Ei ainakaan avohakkuita tai hyvin suppeasti.
- Nykyinen linja kelpaa täysin. Metsien hoito ja käyttö varsinkin pohjoisessa on niin pitkäjännitteistä touhua, että kaikenlainen "poukkoilu" muotivirtausten perässä on täysin turhaa. Tavoitteet ja tarpeet muuttuvat ja metsien käyttö

niiden mukana, mutta kurssi muutokset on perustuttava selviin tosiseikkoihin ja realiteetin ymmärtämiseen.

Metsätyön koneellistumista vastustettiin ja perusteluina esitettiin sekä metsäkoneiden vaikutuksia luontoon että työllisyyttä (n=19):

- Ei hakata ainakaan kaikkia metsiä niillä koneilla joiden jälki on kuin raiskauksen jäljiltä. Metsurit töihin, koneet pois!
- Monitoimikoneiden vähentämistä ja metsureiden lisäämistä. Huom. Työllisyys!
- Metsurit hevosineen käyttöön!
- Miehiä enemmän metsiin töihin, liian koneistuksen jäljet tulevat näkymään sekä puuntuotannossa että laadussa.

Työllisyyden mainitsi erillään koneellistamisesta neljä henkilöä:

- Lapin asukkaiden työllisyyttä parannettava.
- Kaadetaan metsää tarpeen mukaan, jotta (...ne pysyisivät kohtalaisessa kunnossa ja...) työllisyys olisi taattu, jokaisella puunjalostussektorilla.

Perinteisiä hoitotapoja peräänkuulutti kaksi henkilöä. Näistä vastauksista ei käy ilmi, tarkoitetaanko perinteillä vähemmän koneellistettua metsänhoitoa:

- Vanhalla perinteisellä hoitotavalla.
- Tarkastellaan vanhat hoitotavat ja sovelletaan nykyaikaan.

Vajaatuottoisten alueiden metsityksen tärkeyden mainitsi kolme henkilöä:

- Vanhojen peltojen taimennusta.
- Metsämaan kunnostus kasvavaksi metsäksi, ettei maa mene "hukkaan".
- Tuottamaton metsä uudistetaan tarpeellisella tavalla hyötykäyttöön.

Metsäautoteitä oli kolmen vastaajan mielestä jo liikaakin, kun taas kukaan vastaajista ei vaatinut lisää metsäautoteitä. Sama suuntaus ilmeni vuoden 1987 kyselyssä:

- metsäautotiestön purkua.
- Liiallinen metsäteiden teko harkintaan.
- metsäautoteitä ei ainakaan lisää.

Maisemanhoidon tärkeyteen kiinnitti huomiota kuusi vastannutta:

- Otetaan enemmän huomioon metsämaisemat teiden varsilla ja asutusalueiden läheisyydessä.
- Järkevästi, pitkän tähtäimen suunnittelulla, ottaan huomioon kauneusarvot.

Viisi henkilöä mainitsi erityisesti metsien terveydentilan:

- Terveen alueen säilyttäminen Euroopan kannalta.
- Vältetään saastepäästöjä.

Kahdeksan vastaajaa mainitsi kokevansa tärkeäksi paikallisten ihmisten ja luonnonolojen huomioon ottamisen:

- Etelä-Lapissa kestää harjoittaa puuntuotantoa reippaammasti kuin Pohjois-Lapissa. Etelä-Lapissa pitäisi harjoittaa puuntuotantoa lähes täysimääräisesti hakata, harventaa ja istuttaa. Tällä tavalla metsäluontokin säilyy monimuotoisena. Pohjois-Lapissa täytyisi olla varovaisempi.
- Järkevästi, hyvin, huomioimalla paikalliset olosuhteet. Ei tehtäisi päätöksiä Helsingissä.
- Päätökset tehtävä paikallisella tasolla, koska suurin osa käyttäjistä paikallisia ihmisiä.

Lisäksi metsästyksen ja riistan tarpeiden huomioon ottamisesta tuli kolme kommenttia, joista yhdessä korostettiin paikkakuntalaisten vapaan metsästysoikeuden turvaamisen tärkeyttä valtion mailla. Kaksi henkilöä ilmaisi olevansa huolestuneita porojen määrästä ja kaksi vastannutta vastusti tekoaltaita. Lisäksi tuli 25 hajanaista kommenttia, jotka mainitsi vain yksi ihminen.

4 Menetelmätarkastelu

4.1 Vertailtavat aineistot

Vertailtaessa lappilaisten ja koko Suomen väestön mielipiteitä tässä tutkimuksessa esitellyn lappilaisille suunnatun kyselyn ja toisaalta koko Suomen väestölle suunnattujen kahden kyselyn (Hänninen 1994, Kangas ja Niemeläinen 1995) perusteella, on muistettava, että kukin kysely on tehty hieman eri menetelmällä ja eri ajankohtana. Menetelmällisesti Lapin metsäkysely ja Kankaan ja Niemeläisen (1995) kysely ovat lähellä toisiaan ja näin ollen vertailukelpoisempia kuin Lapin metsäkysely ja Hännisen (1994) haastattelututkimus. Sekä Lapin metsäkyselyn aineisto että Kangas ja Niemeläisen (1995) aineisto perustuvat Väestörekisterikeskuksen tietokannasta poimittuun satunnaisotokseen ja aineiston keruu toteutettiin postikyselynä yhdellä muistutuksella. Sen sijaan Hännisen (1994) aineiston keräsi Taloustutkimus Oy käyttäen kiintiöpoimintaan perustuvaa otantaa (kiintiöt iän, sukupuolen ja asuinkuntamuodon perusteella) ja haastattelumenetelmää. Koko Suomen väestöön yleistettäviä

jakaumia laskettaessa käytettiin havaintokohtaisia painokertoimia. Suurin ongelma vertailtaessa haastattelu- ja postikyselyn tuloksia näyttäisi tässä tapauksessa olevan, että postikyselyssä vastaajat herkemmin rengastavat vaihtoehdon ”vaikea sanoa”.

Edellä mainituista varauksista huolimatta Lapin metsäkyselyn tuloksia voitiin verrata melko monipuolisesti ja kohtuullisen luotettavasti valtakunnallisiin vastaaviin kyselyihin (Hänninen 1994, Kangas ja Niemeläinen 1995). Sen sijaan vertailtavuus vuonna 1987 Lapin metsä 2000 -ohjelman yhteydessä toteutettuun lappilaisten mielipiteitä kuvaavaan kyselyyn jäi heikoksi, sillä aiemmasta kyselystä ei pystytty ottamaan suoraan kuin yksi kysymys nyt toteutettuun Lapin metsäkyselyyn (”Miten haluaisit Lapin metsiä hoidettavan tulevaisuudessa?”). Pääsyy tähän oli, että metsien käsittely ja yleinen metsiin hoitoon ja käyttöön liittyvä käsitteistö ovat kymmenessä vuodessa muuttuneet niin paljon etteivät kymmenen vuoden takaiset sanamuodot olisi olleet yhtä mielekkäitä kuin valtakunnallisten uudempien kyselyiden sanamuodot.

4.2 Analyysimenetelmät

Lapin metsäkyselyn aineisto analysoitiin yksinkertaisia tilastollisia menetelmiä käyttäen, tarkastellen yksittäisiä väittämiä ja kysymyksiä. Tällaisen analyysin vaarana on hajanaisen tai ristiriitaisen kokonaiskuvan välittyminen. Toisaalta tällainen analyysi antoi laajan yleiskuvan lappilaisten metsänäkemyksistä siltä osin kuin niitä kyselylomakkeessa kysyttiin. Samoin tämä analyysitapa mahdollisti vertailun koko Suomen metsäkyselyihin (Kangas ja Niemeläinen 1995, Hänninen 1994), mikä oli yksi tutkimuksen päätavoitteista.

Lapin metsäkyselyn aineisto on suppeahko monimuuttujamenetelmien käyttöä ajatellen. Näin ollen samantapainen analyysi kuin Hännisen ja Karppisen (1996) tutkimuksessa, jossa he tarkastelivat syvällisemmin Hännisen (1994) aineistoa yhden keskeisen metsäasenteiden osa-alueen (so. kansalaisten mielipiteet metsien suojelusta ja talouskäytöstä) näkökulmasta ei tässä tapauksessa ollut mahdollista eikä tarkoituksenmukaista.

4.3 Yksittäisiä kysymyksiä

Kysymys lappilaisten luontoharrastuneisuudesta antoi todennäköisesti lievän yliarvion etenkin vähemmän suosittujen harrastusten osalta. Vaikuttaa nimittäin siltä, että jotkut vastaajat olivat rengastaneet vain

sellaisia vaihtoehtoja, joita he olivat harrastaneet ainakin jonkin verran. Maksimissaan tämä saattoi aiheuttaa 4 % yliarvion siitä, kuinka suuri osa lappilaisista on harrastanut tiettyä aktiviteettia. Tämä ei kuitenkaan ole niin suuri harha, että se muuttaisi johtopäätöstä, että lappilaiset ovat keskimääräistä suomalaista aktiivisempia luontoharrastajia.

Verrattaessa lappilaisten ja kaikkien suomalaisten mielipiteitä erilaisen metsään liittyvien asioiden huomioon ottamisen tarpeellisuudesta on pidettävä mielessä, että suomalaisille suunnatussa kyselyssä (Kangas ja Niemeläinen 1995) oli listattu myös metsien monimuotoisuus, jota lappilaisilta ei kysytty. Toisaalta lappilaisille suunnatussa kyselyssä kysyttiin muutama tekijä enemmän: polttopuiden keruu, matkailu ja porotalous. Tilanne on sama metsänomistajille esitetystä vastaavassa kysymyksessä. Valtakunnallisessa kyselyssä metsänomistajilta kysyttiin metsien monimuotoisuuden huomioon ottamisen tärkeyttä, mitä lappilaisilta metsänomistajilta ei kysytty. Toisaalta lappilaisilta metsänomistajilta kysyttiin valtakunnallisesta kyselystä poiketen lisäksi metsätyön tarjoamien virkistysmahdollisuuksien ja porotalouden merkitystä. Lisäksi hakkuu- ja työtulot sekä kotitarvepuu kysyttiin erikseen, kun koko Suomen aineistossa pyydettiin vastaajia arvottamaan yhtenä kokonaisuutena hakkuutulot ja kotitarvepuu.

Analysoitaessa kysymyksiä, joissa tarkastellaan pistejärjestyksiä on muistettava, että pistemäärien väliset erot eivät aina ole välttämättä tilastollisesti merkitseviä. Näin ollen kaikki ne peräkkäiset pistemäärät, joiden ääripäiden erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä, voitaisiin kirjata samalle sijaluvulle.

5 Päätelmät

Metsän eri käyttömuotojen hyötyjen ja arvojen vertailussa tulokset puuntuotannon, työllisyyden ja luonnonsuojelun suhteen heijastanevat metsien suurempaa merkitystä lappilaisten kuin koko Suomen väestön toimeentulon lähteenä ja toisaalta sitä, että etenkin Pohjois-Lapissa on suojeltu enemmän metsäluontoa kuin muualla Suomessa. Lapin muuta maata parempaa luonnonsuojelutilannetta heijastanee myös se, että lappilaisista pienempi osa kuin kaikista suomalaisista koki metsien käsittelyn olevan uhka eläin- ja kasvilajien runsaudelle. Vastaavasti lappilaisista suurempi osa kuin kaikista suomalaisista koki metsien hoidon ja käytön olevan jo nykyisellään riittävän ympäristöystävällistä.

Luonnonsuojelu- ja metsätalousväittämien yhteydessä oli nähtävissä nuorempien ikäluokkien suurempi suojelumyönteisyys kuten myös

Kankaan ja Niemeläisen (1995) tutkimuksessa, jossa vastaajan iän kasvaessa hänen tyytyväisyytensä metsämaan suojelualueiden nykyiseen määrään lisääntyi.

Osallistavan suunnittelun tarpeellisuutta ja soveltuvia menetelmiä tiedustelevia kysymyksiä ei ole toistaiseksi ollut mukana kaikille suomalaisille tehdyissä kyselyissä, joten tämän suhteen ei tuloksia voida vertailla. Tutkimus osoitti kuitenkin selkeästi, että lappilaiset ovat erittäin halukkaita osallistumaan metsien hoidon ja käytön suunnitteluun mitä moninaisimmilla tavoin. Tämä viittaa selkeästi osallistavan metsäsuunnittelun kehittämisen tarpeellisuuteen. Tulkittaessa lappilaisten vastauksia osallistavasta suunnittelusta on kuitenkin muistettava, että kyseessä on kyselytutkimus. Tämä asettaa rajoitteita etenkin vastaajalle soveltuvien osallistamismenetelmien tulkinnalle. Kyselyyn vastanneiden keskuudessa on luonnollisesti suuri joukko niitä, jotka jatkossakin mielellään vastaisivat kirjallisesti metsien hoitoa ja käyttöä koskeviin kysymyksiin. Sen sijaan todennäköisesti niistä lappilaisista, jotka eivät tällä kertaa vastanneet kyselyyn, suurin osa ei vastaisi seuraavallakaan kerralla. Toisaalta heille saattaisivat sopia paremmin jotkin muut menetelmät, jotka suhteessa kasvattaisivat suosiotaan. Tämä on yksi syy, miksi kyselytutkimus on vain yksi osallistavan suunnittelun menetelmä muiden joukossa, ja useimmissa luonnonvarasuunnittelun tapauksissa se ei ole yksinään riittävä menetelmä (Loikkanen ym. 1997).

Edellä kuvatuista painotuseroista huolimatta Lapin ja koko Suomen kysely- ja haastattelututkimusten tulokset ovat monilta osin samankaltaisia. Samoin kuin aiemmat lappilaisten ja koko Suomen väestön mielipiteitä selvittäneet tutkimukset, myös Lapin metsäkyselyn tulokset tukevat metsien monikäyttöä ja monimuotoisuutta painottavia metsäpolitiikan linjauksia sekä uusia, perusteiltaan aikaisempaa moniarvoisempia metsänhoito-ohjeita. Lappilaiset arvostavat metsissään monia eri tekijöitä, mikä korostaa monitavoitteisen metsäsuunnittelun tarpeellisuutta. Näin ollen viimeaikaiset metsien hoidon ja käytön ohjeistojen muutokset kohti monitavoitteisempaa, monimuotoisempaa ja osallistavampaa metsätaloutta niin koko Suomessa kuin Lapissakin näyttävät tämän tutkimuksen valossa oikeaan osuneilta.

Lapin metsästrategiatyössä otettiin tämän tutkimuksen tuloksista selkeimmin huomioon lappilaisten toivomus monipuolisesta ja moniarvoisesta metsätaloudesta. Metsien monikäytön vaatimus näkyy etenkin metsästrategiatyöryhmän laatimassa visiossa, peruspilareissa sekä toimenpideluettelossa. Visiossa mm. korostetaan metsien eri käyttömuotojen yhteensovittamisen tavoitetta ja sitä, että metsät tuottavat sekä sosiaalisia, taloudellisia, ekologisia, kulttuurisia että henkisiä arvoja. Peruspilareita muodostettiin jo perinteiseksi muodostuneen kolmijaon

(sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen) sijasta viisi: (1) metsäteollisuus, (2) metsätalous, (3) luonnonsuojelu, (4) matkailu ja virkistyskäyttö ja (5) poro-, riista- ja kalatalous sekä keräily. Samaa monikäytön periaatetta heijastaen ehdotetut toimenpiteet ryhmiteltiin Suomen kestävän metsätalouden kuuden kriteerin alle. Kaiken kaikkiaan työryhmä piti tutkimusta tarpeellisena osana Lapin metsästrategiatyötä ja toisaalta tutkimuksen tulokset eivät olleet yllättäviä, vaan lähinnä vain tukivat sitä linjausta, jonka työryhmä olisi muutoinkin todennäköisesti valinnut Lapin metsästrategiaksi.

6 Tiivistelmä

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Lapin metsästrategiatyön tarpeisiin lappilaisten näkemyksiä Lapin metsien hoidosta ja käytöstä sekä verrata niitä kaikkien suomalaisten ja toisaalta lappilaisten kymmenen vuoden takaisiin näkemyksiin. Aineisto kerättiin postikyselynä käyttäen soveltuvilta osin samoja kysymyksiä kuin aiemmissa kyselyissä. Lapin metsäkysely postitettiin vuoden 1995 elokuussa 600 satunnaisesti valitulle Lapin läänin asukkaalle. Vastausprosentiksi saatiin 58. Vastaajat eivät eronneet kyselyyn vastaamatta jättäneistä tilastollisesti merkitsevästi sukupuolen, iän tai asuinpaikan suhteen.

Luonto on lappilaisille keskeinen sekä toimeentulon lähteenä että harrastusympäristönä. Metsien hoidossa ja käytössä lappilaiset pitivät tärkeimpinä metsien elinvoimaisuuden ja terveyden turvaamista sekä vesistöjen kuntoa. Näiden jälkeen tärkeimmiksi lappilaiset arvottivat maiseman kauneuden sekä marjastuksen ja sienestyksen. Työllisyyden ja puuntuotannon huomioon ottaminen metsien hoidossa ja käytössä tulivat lappilaisten arvioissa viidenneksi ja seitsemänneksi tärkeimmiksi, mutta työllisyys nähtiin lappilaisten keskuudessa keskimäärin tärkeämpänä kuin kaikkien suomalaisten keskuudessa. Metsäluonnon suojelu sijoittui lappilaisten keskuudessa kahdeksanneksi saaden hieman vähemmän pisteitä kuin työllisyys ja puuntuotanto.

Suurin osa lappilaisista uskoi, että Lapin hyvinvointi perustuu metsätalouteen myös tulevaisuudessa. Reilusti yli puolet lappilaisista katsoi myös, että Lapin metsien metsätaloudellista hyödyntämistä olisi tehostettava maakunnan elintason kohottamiseksi. Lappilaiset – kuten myös muut suomalaiset – ulkoilevat mielellään hoidetussa metsässä. Tieto uusista metsänkäsittelyohjeista on levinnyt: reilusti yli puolet lappilaisista oli sitä mieltä, että Lapin metsien käyttö ja hoito ovat viime aikoina muuttuneet ympäristöystävällisempään suuntaan. Lappilaisista suurempi

osa kuin koko Suomen väestöstä koki metsien hoidon ja käytön olevan jo nykyisellään riittävän ympäristöystävällistä. Toisaalta hieman alle puolet lappilaisista katsoi, että Lapin metsien hakkuut ja hoito ovat uhka eläin- ja kasvilajien runsaudelle ja että Lapin metsien hakkuuta tulisi vähentää alkuperäisen luonnon säilyttämiseksi.

Suomalaisilla näyttäisi olevan kokonaisuudessaan lujempi usko Suomen metsäteollisuuden merkitykseen ja kilpailukykyyn kuin lappilaisilla omassa maakunnassaan toimivaan metsäteollisuuteen. Toisaalta lappilaisilla oli kaikkiin suomalaisiin verrattuna myönteisempi kuva alueensa metsäteollisuuden ympäristövaikutuksista. Yli puolet lappilaisista ei hyväksynyt sitä, että Lapin metsäteollisuus toimii yhä enemmän tuontipuun varassa. Suurin osa vastaajista kannattaa puun energiakäytön lisäämistä Lapissa.

Luonnonsuojelua kannattivat eniten nuoret, kaupungissa asuvat henkilöt, kun taas vanhemmat, maalla asuvat henkilöt, metsänomistajat ja henkilöt joiden ammatti oli ainakin joskus liittynyt luontoon eivät olleet asiasta yhtä innostuneita. Yli puolet lappilaisista katsoi, että Lapin luontoa on suojeltu riittävästi ja noin neljännes oli vastakkaista mieltä. Kaksi kolmasosaa Lapin läänin asukkaista ei haluaisi lisätä Lapin metsien suojelua, jos se johtaisi Lapin asukkaiden aineellisen elintason alenemiseen. Kysymys siitä, olisiko syytä suunnata enemmän verovaroja Lapin vanhojen metsien suojeluun jakoi väestön mielipiteet kahtia.

Lappilaiset olivat selkeästi sitä mieltä, että kansalaisten osallistumismahdollisuuksia valtionmaiden hoidon ja käytön suunnitteluun tulee lisätä. He ilmaisivat myös kiinnostuksensa päästä itse osallistumaan metsäsuunnitteluun.

Kaikkein merkittävimmiä metsien tarjoamiksi mahdollisuuksiksi lappilaiset kokivat (1) virkistykseen ja ulkoilun sekä (2) marjastuksen ja sienestyksen. Seuraavaksi likimain yhtä paljon mainintoja saivat (3) puuntuotanto ja metsänhoito, (4) metsästys ja riistanhoito, (5) työllisyys ja (6) matkailu. Lapin metsien ylivoimaisesti suurimmaksi ongelmaksi koettiin avohakkuut. Seuraavat melko tasaväkkiset ongelmat olivat ilmaansaasteet ja/tai arka, haavoittuva luonto, liiallinen suojeleminen, soiden ojitukset ja uudistusalojen aeraus.

Samoin kuin aiemmat lappilaisten ja koko Suomen väestön mielipiteitä selvittäneet tutkimukset, myös Lapin metsäkyselyn tulokset tukevat metsien monikäyttöä ja monimuotoisuutta painottavia metsäpolitiikan linjauksia sekä uusia, perusteiltaan aikaisempaa moniarvoisempia metsänhoito-ohjeita. Lappilaiset arvostavat metsissään monia eri tekijöitä, mikä korostaa monitavoitteisen metsäsuunnittelun tarpeellisuutta. Tulokset viittaavat myös osallistavan metsäsuunnittelun kehittämistyön tarpeellisuuteen.

Kirjallisuus

- Hänninen, H. 1994. Suomalaisten metsäasenteet ja metsätiedot 1994. Helsinki: Suomen Metsäyhdistys. 14 s. + liitteet.
- & Karppinen, H. 1996. Metsien suojelu vastaan talouskäyttö – kansalaismielipide. *Folia Forestalia* 1: 27–39.
- Kajala, L. 1996a. (toim.) Lapin metsästrategia. MMM:n julkaisuja 2/1996. 129 s.
- 1996b. Luonto lappilaisten virkistysympäristönä. Julkaisussa: Saarinen, J. ja Järviluoma, J. (toim.) Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619: 93–106.
- Kangas, J. & Niemeläinen, P. 1995. Kansalaismielipide Suomen metsistä sekä metsien hoidosta ja käytöstä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 561. 24 s + liite.
- Liikkanen, M., Pääkkönen, H., Toikka, A. & Hyytiäinen, P. 1993. Vapaa-aika numeroina 4. Liikunta, ulkoilu, järjestö- ja muu osallistuminen, loma, hovit. *Kulttuuri ja viestintä* 1993: 6. Tilastokeskus. Helsinki. 73 s.
- Loikkanen, T. 1997. Kainuun metsäkysely. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 6. 46 s.
- , Simojoki, T. & Wallenius, P. 1997. Osallistavan suunnittelun opas. Metsähallitus (käsikirjoitus).
- Lyykorpi, T. 1988. Väestön odotukset Lapin metsien käytössä. Lapin metsä 2000 -ohjelma. Metsien moninaiskäyttöryhmän osaraportti. 60 s. + liitteet.
- Sievänen, T. 1995. Reittiharrastaminen Suomessa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 577. 92 s.
- Varmola, M. (toim.) 1988. Lapin metsä 2000 -ohjelma. Lapin lääninhallitus. 146 s.

LAPIN METSÄKYSELY

Ole ystävällinen ja lue huolellisesti jokainen kysymys tai väittämä. Vastaa ympyröimällä soveltuva vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus. On ensiarvoisen tärkeää, että vastaat henkilökohtaisesti kaikkiin kysymyksiin.

1. Liittyykö nykyinen tai jokin aiempi työsi tai ammattisi luontoon?

(Ympyröi kaikki soveltuvat vaihtoehdot.)

- 1 Maatalouteen.
- 2 Porotalouteen.
- 3 Metsänhoitoon tai metsätöihin.
- 4 Metsäteollisuuteen tai muuhun puun jatkojalostukseen.
- 5 Kalastukseen.
- 6 Luontoa koskevaan tutkimukseen.
- 7 Matkailuun.
- 8 Johonkin muuhun luontoon liittyvään työhön, mihin? _____
- 9 Ammattini ei liity luontoon.

2. Oletko viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana harrastanut:

	EN OLE HARRASTANUT	JONKIN VERRAN (alle 10 päivänä viimeisen 12 kk aikana)	PALJON (vähintään 10 päivänä viimeisen 12 kk aikana)
metsästystä?	1	2	3
kalastusta?	1	2	3
marjastusta tai sienestystä?	1	2	3
maa- tai metsätilan hoitoa?	1	2	3
lintujen tai muun luonnon tarkailua tai luonnon valokuvausta?	1	2	3
perhosten, hyönteisten tai kasvien keräilyä?	1	2	3
maastohiihtoa?	1	2	3
laskettelua?	1	2	3
moottorikelkkailua tai kesäaikaista maastoajoa?	1	2	3
muuta luonnossa liikkumista (esim. retkeily, veneily, suunnistus, kävely, maastopyöräily)?	1	2	3

3. Arvioi seuraavien metsään liittyvien asioiden huomioon ottamisen tarpeellisuutta Lapissa asteikolla 0 - 10.

Esimerkki: Jos mielestäsi maiseman kauneuden huomioon ottaminen Lapin metsien hoidossa ja käytössä on täysin turhaa, annat maiseman kauneudelle 0 pistettä. Jos sen sijaan pidät maiseman kauneutta erittäin tarpeellisena, annat sille 10 pistettä.

Puuntuotanto	_____ pistettä.
Työllisyys	_____ pistettä.
Porotalous	_____ pistettä.
Maiseman kauneus	_____ pistettä.
Marjastus ja sienestys	_____ pistettä.
Polttopuiden keruu	_____ pistettä.
Metsästys ja riistanhoito	_____ pistettä.
Matkailu	_____ pistettä.
Muu virkistys ja ulkoilu	_____ pistettä.
Vesistöjen kunto	_____ pistettä.
Metsien elinvoimaisuus ja terveys	_____ pistettä.
Metsäluonnon suojelu	_____ pistettä.

4. Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väitteiden kanssa?

(Ympyröi numero, joka vastaa mielipidettäsi.)

	TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	VAIKEA SANOA	JOKSEEN- KIN ERI MIELTÄ	TÄYSIN ERI MIELTÄ
Metsäteollisuus on Lapin hyvinvoinnin tärkein perusta ja ylläpitäjä.	1	2	3	4	5
Lapin hyvinvointi perustuu metsätalouteen myös tulevaisuudessa.	1	2	3	4	5
Kansalaisten näkemyksiä tulisi ottaa aiempaa enemmän huomioon valtionmaiden käyttöä ja hoitoa suunniteltaessa.	1	2	3	4	5
Lapin metsien suojelua tulisi lisätä, vaikka se johtaisi Lapin asukkaiden aineellisen elintason alenemiseen.	1	2	3	4	5
On hyväksyttävää, että Lapin metsäteollisuus toimii yhä enemmän tuontipuun varassa.	1	2	3	4	5
Puun energiakäyttöä tulisi lisätä Lapissa.	1	2	3	4	5

	TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	VAIKEA SANOJA	JOKSEEN- KIN ERI MIELTÄ	TÄYSIN ERI MIELTÄ
Hoidettu metsä soveltuu hyvin marjastukseen, sienestykseen ja retkeilyyn.	1	2	3	4	5
Lapin metsien hakkuut ja hoito ovat uhka eläin- ja kasvilajien runsaudelle.	1	2	3	4	5
Lapin metsäteollisuus pitää hyvää huolta ympäristön tilasta.	1	2	3	4	5
Lapin läänissä sijaitsevien vanhojen metsien suojeluun tulisi käyttää enemmän verovaroja.	1	2	3	4	5
Lapin metsäteollisuus selviää hyvin kansainvälisessä kilpailussa.	1	2	3	4	5
Metsien hoito ja käyttö Lapissa on nykyisin riittävän ympäristöystävällistä.	1	2	3	4	5
On tärkeää, että Lapin metsiä ei hakata enempää kuin ne kasvavat.	1	2	3	4	5
Lapin metsien metsätaloudellista hyödyntämistä olisi tehostettava maakunnan elintason kohottamiseksi.	1	2	3	4	5
Pohjoissuomalaisten vapaata metsästysoikeutta kotikuntansa valtion omistamilla mailla saa rajoittaa.	1	2	3	4	5
Lapin metsien hakkuita tulisi vähentää alkuperäisen luonnon säilyttämiseksi.	1	2	3	4	5
Lapin luontoa on suojeltu riittävästi.	1	2	3	4	5
Kansalaisten mielipiteen huomioon ottaminen valtionmaiden hoidon ja käytön suunnittelussa on tarpeetonta.	1	2	3	4	5
Lapin metsien käyttö ja hoito ovat viimeaikoina muuttuneet ympäristöystävällisempään suuntaan.	1	2	3	4	5

5. Oletko kiinnostunut osallistumaan metsien hoidon ja käytön suunnitteluun kertomalla alueen käyttöä suunnitteleville organisaatioille (esim. Metsähallitus, Metsäntutkimuslaitos, kunnat, metsälautakunnat, metsänhoitoyhdistykset) **Sinulle tärkeistä asioista?** (Ympyröi kaikki soveltuvat vaihtoehdot.)

- 1 Osallistumalla yleisökokoukseen asuinpaikkakunnallasi.
- 2 Vierailemalla alueen hoitoa ja käyttöä suunnittelevan organisaation (esim. Metsähallitus, Metsäntutkimuslaitos, kunnat, metsälautakunnat, metsänhoitoyhdistykset) toimipisteessä *avoimien ovien päivänä*.
- 3 Vierailemalla alueen hoitoa ja käyttöä suunnittelevan organisaation toimipisteessä *muulloinkin* kuin avoimien ovien päivänä.
- 4 Soittamalla alueen hoitoa ja käyttöä suunnittelevan organisaation asiakaspalveluun.
- 5 Kirjoittamalla vapaamuotoisen kirjeen.
- 6 Vastaamalla puhelinhaastattelun kysymyksiin.
- 7 Vastaamalla jatkossakin kirjallisesti metsien hoitoa ja käyttöä koskeviin kyselyihin.
- 8 Osallistumalla alueen käyttäjistä koostuvan suunnittelutyöryhmän työskentelyyn.
- 9 Osallistumalla järjestetyille retkeilylle.
- 10 Muulla tavoin, miten? _____
- 11 En ole lainkaan kiinnostunut osallistumaan julkisessa omistuksessa olevien metsien hoidon ja käytön suunnitteluun.

6. Omistatko metsää?

1 Kyllä	a)	yksityishenkilönä
	b)	perikunnan jäsenenä
	c)	yhtymän osakkaana
2 En		

====> Jos kyllä, kuinka paljon (kokonaispinta-ala)?

1 alle 10 ha	4 51 – 100 ha
2 10 – 20 ha	5 101 – 200 ha
3 21 – 50 ha	6 yli 200 ha

====> Jos omistat metsää, miten tärkeinä pidät seuraavia asioita omassa metsässäsi?
Arvioi asioiden tärkeyttä asteikolla 0 - 10, samaan tapaan kuin kysymyksessä 3.

Hakkuu- ja työtulot	_____ pistettä.
Kotitarvepuu	_____ pistettä.
Omaisuuksien arvonnousu	_____ pistettä.
Metsätyön tarjoamat virkistäytymismahdollisuudet	_____ pistettä.
Porotalous	_____ pistettä.
Maiseman kauneus	_____ pistettä.
Metsästys ja riistanhoito	_____ pistettä.
Marjastus ja sienestys	_____ pistettä.
Muut virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet	_____ pistettä.
Vesistöhaittojen välttäminen	_____ pistettä.
Metsien elinvoimaisuus ja terveys	_____ pistettä.
Metsäluonnon suojelu	_____ pistettä.

7. Luettele enintään kolme mielestäsi tärkeintä Lapin metsien tarjoamaa mahdollisuutta tärkeysjärjestyksessä.

1. _____
2. _____
3. _____

8. Luettele enintään kolme mielestäsi tärkeintä Lapin metsien käyttöön liittyvää ongelmaa tärkeysjärjestyksessä.

1. _____
2. _____
3. _____

9. Miten haluaisit Lapin metsiä hoidettavan tulevaisuudessa?

10. Syntymävuotesi?

Vuosi _____.

11. Oletko

nainen.

mies.

12. Mihin ryhmään katsot lähinnä kuuluvasi?

1 Maanviljelijät.	7 Luontaiselinkeinon harjoittajat.
2 Työntekijät.	8 Työttömät.
3 Alemmat toimihenkilöt.	9 Kotiäidit/-isät.
4 Johtajat tai ylemmät toimihenkilöt.	10 Opiskelijat/koululaiset.
5 Yrittäjät.	11 Eläkeläiset.
6 Vapaan ammatin harjoittajat.	12 Muut, mitkä?

13. Jos olet ansiotyössä, työskenteletkö:

- 1 julkisella sektorilla (valtio, kunta, seurakunta).
- 2 yksityisellä sektorilla.

14. Sijaitseeko nykyinen asuntosi

- 1 maaseudulla.
- 2 kirkonkylässä tai muussa suuressa taajamassa.
- 3 kaupunkikeskuksessa.

15. Mitä muuta Lapin metsien hoidosta ja käytöstä haluaisit tuoda Lapin metsästrategiatyöryhmän tietoon? (Jatka tarvittaessa kääntöpuolelle.)

KIITOS!

9 789514 015724

ISBN 951-40-1572-X
ISSN 0358-4283